

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

Br. 7.

U Zagrebu 1925. god.

Godište XXI.

Baračeve špilje kod Rakovice.

Dr. I. Krajač.

Jastrebarsko.

Od glavne ceste Slunj—Rakovica—Plitvice odnosno Rakovica—Petrovoselo Ličko odvaja se u Rakovici, historičkom mjestu hrvatskog ustanka pod Kvaternikom, pokrajna cesta, koja vodi u istočnom pravcu u selo, kako ga danas zovu, Novu Kršlju (u spec. karti Plitvice zona 26 kol. XIII: Novo Kršlje). Nakon 8 km pokrajnjom cestom dolazi se nasuprot sjevernom rubu Baračeva brda, koje se strmim obronkom diže između 50—70 m nad svojom osnovicom sa sjeverne strane. Spustivši se sa ceste u zapadnom pravcu pod sjeverni rub Baračeva brda nailazi se na tri dosta jaka vrela, koja izviru iz Baračeva brda, gotovo u istoj razini sa njegovim podnožjem, tvoreći potok Baračevac, kako su mi kazivali domaći ljudi; no u istoj karti taj je potok označen kao »Kršlje potok«. Nad glavnim vrelom u sjevernom obronku Baračeva brda nalaze se obje Baračeve špilje. Donja na podnožju tog obronka, a gornja pod vrhom istog obronka.

Dne 23. V. 1925. uzevši jednog čovjeka od prvih kuća s istočne strane ceste, koji špilje pozna, ušli smo u donju špilju napahvši svijeće. Isprva je špilja puna blata, jer se tamo sklanja blago, a zatim se suzuje, tlo postaje tvrdo, mjestimice sa plitkom vodom pa je špilja u glavnem uska, vijuga amo tamo, a mjestimice se posve suzuje; strop joj se spušta tako te se čovjek mora potpuno sagnuti, da može preći, a zatim se opet proširuje vijugajući dalje u zemlju, — čini se — lagano se uspinjući. Mi smo hodali na povratku 11 minuta, dok smo izšli napolje, iz čega zaključujem, da smo prodrli u dubinu od kojih 400 m a možda i nešto više. Došli smo na kraju do vode, koja je bila n-kol ko centimetara dublja, a ispunjala je cijelu špilju, što nam je zakrčilo put dalje, jer se je špilja prema onomu, što smo vidjeli, dalje nastavljala. Po pripovijedanju istog čovjeka u selu se drži, da špilja ide jošte vrlo daleko u pravcu prema Rakovici. U unutarnjim dijelovima ima jakih stupova od sige, mimo koje se mora ići. Špilja je nekada, navodno pred tridesetak godina, bila kultivirana, te se i danas može u njenu dubinu prodrijeti samo na taj način, što je na tri mjesta ilovasto tlo kopano, pa je tako moguće u sagnutom položaju prijeći mjesta, gdje se strop vrlo nisko spušta i zači dalje, gdje se špilja opet proširuje a strop je par metara nad zemljom. Špilja pravi utisak, da je to napušteno korito podzemnog vodotoka; vjerojatno one iste vode, koja i danas izvire sa iste strane na podnožju Baračeva brda, a koja je propala niže, pa se namjerila na nepropusne slojeve i nekliko metara niže našla svoj novi izvor. Sudjeći po debljini stupova od sige unutra mora da je špilja vrlo stara i da se je sve to vrlo davno dogodilo. Moj pratilac me je već od polovice špilje počeo nagovaratiti, da ne idemo dalje, tako te sam ga morao siliti, da idemo dalje, dok se uopće bez opreme može ići.

Izišavši iz donje špilje popesmo se putićem do pod gornji rub istog obronka Baračeva brda pred ulaz u gornju špilju. Pred njom je očito nasut teren valjada od kopanja u špilji, a usred toga ravnog terena stoji stup sige od po prilici metar i

pol visine, koji je očito iznesen iz špilje. Špilja počinje s jednom prostorijom, koja se suzuje prema nutrinji špilje, a koja je bila na najužem mjestu zazidana jakim zidom od gotovo metar debljine, koji zid jošte i danas na rubovima stoji. Iza toga se špilja suzuje pa se za kratko dolazi do prostora, kojemu se na lijevu ruku nalazi velika provalija. Taj prostor čini se da je samo svod nad tom provaljom. Mi smo rasvjetlili tu prostoriju magnezijevim svijetлом te smo vidjeli velike sige, koje vise sa stropa, a veliki otvor provalije gubi se u dubinu. Na tom mjestu čuje se iz provalije trajno zvuk u dva tona kao neko pištanje. Kako se odozgo ne vidi, što je, to bi prema zvuku sudeći mogao biti uzani trak vode, koji pada u dva odsjeka ili siktanje podzemnih para kroz mali otvor. Iz te provalije udara intenzivni a vrlo neugodni zadah, kao po svježoj truleži kakove lještine, kojeg vonja u ostaloj špilji nema. Naš pratilac nam je pripovijedao, da se po njegovu opažanju taj zvuk vazda čuje iz tog bezdana, a jači biva u doba, kada će udariti nevrijeme. Inače domaći ljudi pričaju, da je taj zvuk siktanje zmaja, koji se nalazi u ovom bezdanu. Dalje se špilja suzuje i nastavlja, ali je valjalo prijeći preko hrastovih planjki, koje su postavljene pred nekih tridesetak godina, a koje su se pod rukom pokazivale da su strunule, pa kako nismo imali konopa sa sobom, to se nismo usudili prelaziti neosigurani, da truli most ne popusti i da se nađemo u neznanim dubinama ponora. Očito se dakle špilja s one strane toga drvenog mosta nastavlja, ali koliko, to ne znamo.

O ovoj drugoj špilji nam je naš pratilac pripovijedao, da je bila zazidana do pred kojih tridesetak godina, a kada su je otvorili, da su uza stijene špilje našli kupove ljudskih kosti sa kostima dokonjenice, koje su sezale nad koljeno današnjim ljudima. Među ostalim i jedan kameni žrvanj, kojim su se očito služili oni, koji su u špilju prebjegli da prave brašno. Prema priči su ovamo, u gornju špilju, bježali i skrivali se Hrvati pred Turcima. Ako je istina, da je nutarnji otvor špilje bio potpuno zazidan, onda bi značilo to, da su Turci zazidali žive ljudе unutra, pa je sve poginulo od gladi. Kraj je iza turske provale bio potpuno opustio, pa se još stariji ljudi današnje generacije sjećaju, da se je zemlja dijelila, gdje je tko htio uzeti, samo da se opet naseli. Danas je selo katoličko, a dvije su kuće pravoslavne. Naš pratilac nam je nadalje pripovijedao, da je prema pričanju starih ljudi sjeverno podnožje Baračeva brda bilo pred nekoliko generacija kao malo jezero, dok su danas na tom mjestu košanice. Potok Baračevac nakon nekog vremena opet ponire. Danas nema u čitavom kraju autohtone obitelji ili zadruge, koja bi se zvala imenom Barač. Prema tomu imenovanje brda imalo bi biti starije od turske provale. Naš pratilac nije mi mogao reći, da bi špilje bile krštene tim imenom u novije doba. Sve, što mi je znao reći, bilo je to: da su špilje bile posjećivane pred tridesetak godina brojno, te da su čitavi nizovi kočija stajali pred Baračevim brdom, koje su dovažale strance sa Plitvica, odnosno iz Karlovca i Senja, koji su dolazili gledati te špilje. Danas rijetko koji posjetnik zaluta ovamo, a ipak špilje bi bile vrijedne da se ispitaju, točno prouče, te da se u njima postave nove naprave, koje bi omogućavale prolaz kroz njih do njihove skrajnine točke. Mi smo nad ulazom u gornju špilju, na glatkoj stijeni crvenom olovkom naznačili naš posjet slovima: H. P. D. 1925. Biće bi poželjno, da naši špiljski stručnjaci prouče te špilje,* da HPD ili koja njegova podružnica uspostavi naprave u špiljama, da se uzmogne prolaziti do kraja, a svi oni, koji imaju interesa a koji prolaze autom ili motornim kotačem kroz Rakovicu, posjete te špilje.

* O tim špiljama izašla je u izdanjima „Jugoslavenske akademije“ studija iz pera našega urednika Dra J. Poljaka pod nadpisom: Pećine okoliša Plitvičkih Jezera, Rakovice i Drežnika.

Monte Rosa.

Dr. I. Krajač.

Jastrebarsko.

VII. Nastavak uspona.

Mimošavši Piramidu Vincent započe oštji uspon obilazno oko Balmenhorn-a sa zapadne njegove strane na sam Lysjoch. Tu smo već počeli stizati partie, koje su pred nama pošle iz kolibe Gnifetti i one su nas jedna za drugom puštale da idemo pred njih. Na klisuri na vrhu Balmenhorn-a na momenat se vidjela sada napuštena kolibica u kojoj je za rata boravila talijanska vojnička straža prema Švicarskoj. Ta je kolibica bila kako nam reče vodič za rata telefonski spojena s dolnjim stacijama. Vodič nas je upozorio da za kratkog odmora na stopečke ne gledamo licem okrenuti u dolinu, jer da to gledanje u šupljinu pospješuje gorsku bolest, nego se ima gledati pred sebe gore u obronak planine. Do prelaza na Lysjochu već smo pretekli t.i partie, te smo zajedno išli sa četvrtom, koja se sastojala od vodiča što se preko Lysjocha vraćahu u Zermatt, a pred nama je bila i ostala samo prva partija mlađih jakih planinara, koja je prva došla na vrh, a naša partija kao druga. Vodiči se s nama oprostio i započeše silaziti Grenz-ledenjakom (Grenz-Gletscher) prema Zermattu. Sa Lysjocha vidjesmo pod nama jednu partiju, koja se je borila na drugoj strani Grenzgletschera uspinjući se prema Zumstein-Spitze. Do Lysjocha je bio uspon ugodan pogotovo pod Balmenhornom, jer smo bili u zavjetrini, a sniježno tlo nije bilo raspucano, nego tvrdo, izuzevši ogromne ledene provalije, koje smo dakako samo obilazili, te smo ih samo iz stonovite udaljenosti gledali. Uspon je jedino oteščavala veća strmina.

Tako smo mimošli Schwarzhorn pa Ludwigshöhe traverzirajući u dubokom snijegu njihove bočine i uspinjući se laganu prema podnožju Parrot-Spitze. Tu su već bokovi vrlo strmi i moramo oprezno gaziti duboki snijeg pazeći da se ne oskliznemo u dubinu u uvalu Grenzgletschera. Postaje hladnije i čuti se vjetar, a upada se mjestimice u novi snijeg do pod koljeno. Više nemamo mira da uživamo u okolini, nego moramo sile naprezati da korektno stupamo. Dolazimo pod Sesia-sedlo 4424 m i bez simptoma bolesti prelazimo mimo mjesta gdje — veli se — ljude napada nenadano gorska bolest. Uspinjemo se zavojem pod Zumstein-Spitze na snježni plateau između nje i Punte Gnifetti, našeg današnjeg cilja, gdje u onom prozirnom zraku vidimo već kolibu Kraljice Margerite na vrhu u neposrednoj blizini. Plateau reprezentirajući hrbat Monte Rose je položit. U obliku jakog konstantnog vjetra javlja se na njemu izmjena zraka, koji dolazeći hladan sa zapadnih lednjaka ruši se preko hrpta Monte Rose u duboku šupljinu s istočne njene strane prema sjevero-talijanskoj ravnici.. Okrećemo u jugozapadnom pravcu. Sto se više približujemo podnožju ledene piramide na kojoj stoji koliba, vjetar postaje sve jači, a zima rapidno intenzivnijom. Osjećamo kako nas nenadano i naglo ostavlja dah, ne možemo se nadisati rijetkoga zraka i moramo stati da udišemo, pa opet napred. Za kratko smo pod samim čunjem na kojem stoji koliba kojih 70—80 m nad nama. Mislimo: za par minuta ćemo biti gore, ali se varamo. Zima vjetrom prodire kroz odijelo, noge i prsti na rukama se od zime ukočuju. Stadosmo na čas. Ja sam navukao proti vjetru nepropusne rukavice bez prstiju i nepropusni prsluk preko kaputa, pa odmah nastavismo uspon. Ma da su stepenice u ledu bile od predašnjih partie usječene, valjalo je ipak na par mjesta sjeći stepenice, jer vjetar sve zatrپava. Išlo se je vrlo lagano, jer smo svakih par koraka morali stajati da uzmognemo disati. Svako fizičko napinjanje umaralo je stostruko više nego u dolini i tražilo neposredno odmor. Pod samim vrhom visi dvadesetak metara koplja od kolibe za pomoć iznemoglim. Mi smo se konačno junački uspeli bez njega. Ovaj kratki uspon na čunj nas je prema našem utisku više umorio nego li cijeli uspon do plateau-a pod kolibom. U kolibi nas je prijateljski dočekao bradati opskrbnik.

VIII. Na vrhu u kolibi Kraljice Margherite (C. A. I.)

Naš uspon od kolibe Gnifetti do na vrh Punta Gnifetti u kolibu Regina Margherita trajao je ukupno sa svim počivanjem $3\frac{1}{4}$ sata, dok u Bädeckeru stoji za taj put označeno vrijeme od 4 sata, a u citovanom Zuntzovom djelu je označeno da je njihova partija trebala 5 sati. Prema tome mi smo izvanredno dobro išli, a to je bilo i mnjenje našega vodića.

Stupivši na drveno tlo kolibe prvi koraci vode drvenim hodnikom koji стоји upravo nad ponorom istočne strane hrpta Monte Rose, pa se pogled gubi pod nogama u strašnim dubinama punim magle. Čovjek ima osjećaj da cijeli koliba visi u zraku na kamenu, koji strši na tjemenici ovog sa zapada čunjastog brijege, što no se s istočne strane ruši gotovo okomito u daleke dubine sveukupno do preko 3000 m u pravcu prema Macugnagi. Ako kamen izgubi svezu sa brijegom ode cijela koliba niz stijenu u dolinu. Takav jeosjećaj! Pogled gotovo pod sebe je kao iz zrakoplova. Došavši gore bili smo prvi momenat umorni i nismo posvetili pogledu duže pažnje nego samo letimice na prolazu. Već od pred Lysjocha izvili su Matterhorn i Dent Blanche. Odozgo su se u neposrednoj blizini vidili vrhovi Monte Rose i to Zummstein, Dufour i Nordend, te Lyskamm sa strmoglavim ledenim obroncima sada sa sjeverne strane prema Grenzgletscheru. U drugoj liniji su se vidjeli vrhovi Mišabelgrupe: Täschhorn i Dom, zatim Obergabelhorn, Zinal Rothhorn, Weisshorn, Dent Blanche, Matterhorn, Dent d'Hérens, Breithorn, a u trećoj liniji v.hovi Berner Oberlanda: Finsteraarhorn, Aletschhorn, Strahlhorn, Jungfrau, pa dalje Grand Combin i od Montblanc grupe sam Montblanc, pa Aiguille d'Argentière, Aiguille Chardoneret i Aiguille Verte.

Prema jugu je bio pogled zastrt maglom na talijansku ravnicu ali su se prema jugozapadu razabirali Monte Viso, Gran Paradise, i planine Dauphiné-a: Meije i Gran Ruitor.

U kolibi smo se najprije malo odmorili, zatim sam na štednjaku ja ugrijao premrzla uda, pa smo jeli iz torbe a moja supruga popila grog, kojega je opskrbnik skuhao. Vodić nije htio ništa jesti tvrdeći da je radi visine sigurnije ne jesti gore, nego pričekati povratak do kolibe Gnifetti.

Koliba sa opservatorijem je na vrhu u visini od 4651 m sagrađena iz drva, koje su noseći na ledjima donijeli na vrh. Radi toga nijedan komad nije teži od 30 kg. Izvana je oklopljena bakrenim pločama, koje valja često popravljati, jer od zime puca spci, a voda koja prodre unutra diže ih kad se sledi. Od julija do polovice septembra svake godine obitavaju core dva čuvara (opskrbnika), za koje nam reče naš vodić, da se svaka tri tjedna mijenjaju, jer da radi rjetkoće zraka ne mogu gore duže izdržati. Temperatura je gore vrlo niska, te je silna razlika između sunca i sjene. U citovanom djelu bilježi Zuntz da su mjerili temperaturu jednog popodneva početkom rujna pa je iznosila u sjeni — 10° C a istovremeno na suncu $+54^{\circ}$ C. U kolibi — kad ima ljudi u njoj — gdje nije posebice grijano je prema mjerenu ekspedicije Zuntzove po danu temperatura $+2^{\circ}$ do 3° C, a po noći — 4° C.

Monte Rosa je po visini druga planina u Evropi. Najviši njen vrh Dufour-Spitze je za 175 a ps. vis. niža od vrha Montblanca.

Dok smo se mi odmarali na vrhu u kolibi javi nam vodić da je dole u pata-te-au slijedeća partija, koja je za nama išla — svećenici — i da zove za pomoć od izmorenosti. Neki vodići i čuvar spuštaju se prema plateau-u i pomogoše dovoći gore one, koji su bili preslabili.

IX. Povratak

U to se počeše magle dizati u visini vrha Monte Rose, te je izgledalo da vrh nije najsigurnije. Dalji pogled je već bio zastrt. Sjećajući se naglog jučeraš-

njeg nevremena pred večer udovoljismo pozivu vodića, te se počnemo spremati za odlazak. Tu opazimo da svako intenzivnije gibanje tijelom npr. slaganje torbe na toj visini odmah umara. Osim općih simptoma umora i male obuzetnosti nismo na sebi osjetili nikakvog specifičnog simptoma gorske bolesti, ali je bilo vjerojatno ako ostanemo gore noćiti da bi se bila pojavila i kod nas i kod vodića. Vodićevo je lice bilo violetno-crvenkasko držim od venozne krvi uslijed napornog rada srca prigodom uspona odnosno u rijetkom zraku.

Stavivši torbe na ledja i pozdravivši se sa planinarama i čuvarom stajali smo spremni za izlazak iz kolibe, kadno se tekar pojavi na hodniku zadnja partija jedan gospodin i gospodja Talijani, koji su takodjer zvali za pomoći pa su im vodići bili skočili u pomoći ispod kolibe do početka strmog uspona na vrhunac. Pozdravivši se i s njima počesmo silaziti istim putem. To je već laglje išlo. Duboki snijeg pomagao je pri silazu, jer se je lagano i na meko stupalo, a nije bilo pogibelji od skliznuti se na ledu jer ga nismo pod nogama čutili. Pred nama je silazila jedna partija u priličnoj udaljenosti. Mi smo odlučili nakon uspjelog uspona sići jošte istoga dana na Col d Olen i tamo u hotelu noćiti. Zato smo se požurili nizbrijeg i tako smo sve nehotice stizali partiju pred nama.

Na povratku valjalo je na Lys ledenjaku oprezno ići jer su medjutim sniježni mostići popustili, pa je valjalo široke pukotine preskakivati i paziti da čovjek pri tom ne zapne ili da se ne osklizne, tako pa je uvijek jedan preskakivao preko opasnijih i širih pukotina, a ostali dvojica morali su dотle paziti i utvrditi se da ga uzmognu uzdržati na konopu. Ako bi se nesretnim slučajem oskliznuo. Medjutim tu je proceduru trebalo samo par puta obaviti.

Tako smo došli za cigli snt i tri četvrti hoda natrag u kolibu Gnifetti.

Tamo smo se odmorili, jeli i legli spavati pa smo okrepljeni snom pripravili svoje stvari za povratak na Col d Olen koji smo nastupili oko 3 sata po podne. U kolibi Gnifetti smo uživali obični popust kao i talijanski planinari, jer smo se našim hrv. legitimacijama sa fotografijom iskazali da smo članovi jednog alpinističkog udruženja.

Na Col d Olen smo došli rano prije 6 sati. Dali smo si odmah prirediti dobru večeru, pili smo po miloj volji što smo htjeli i rano poslije 8 sati smo se povukli na spavanje. Naš sutrašnji cilj bio je spustiti se s druge strane Col d Olena u Gressoney tako da s talijanske strane obidjemo dolje dijelove temelja masiva Monte Rose s oba kraja.

Vodića smo odustigli nakon dolaska i on se odmah vratio natrag u kolibu Gnifetti na spavanje uzevši teret hrane za kolibu.

Naše slike.

Naše slike u prilogu prikazuju nam tvorevine siga iz Baraćeve donje pećine. Lijepe i čiste kolonade sige ures su ove prilično netaknute i do

400 m. duge pećine, koja je opisana u našem uvodnom članku.

Društvene vijesti.

Pedeset prva glavna skupština Hrvatskog Planinarskog Društva.

HPD središnjica u Zagrebu držala je 25. lipnja o. g. svoju redovitu glavnu skupštinu u Umjetničkom paviljonu, u prostorijama društva »Tomislav« uz brojno učestvovanje članova središnjice i izaslanika planinarskih podružnica. Na

skupštini su bile zastupane ove podružnice: »Bilo gora« u Bjelovaru s 11 glasova, »Dilgora« u Brodu na Savi 2, »Plešivica« u Jastrebarskom 6, »Visočica« u Gospiću 26, »Medvednica« u Donjoj Stubici 4, »Senjsko Bilo« u Senju 8, »Moslavina« u Kutini 10, »Željezna gora« u Čakovcu 9, »Sljeme« u Zagrebu 20, »Kalinik« u Križevcima 2, »Vinica« u Dugoresi 3, »Ivančica« u Ivancu 8, »Runolist« u

Lokvama 3, u svemu sa 112 glasova, koji zastupaju 1120 podružničkih članova.

Nakon čitanja punomoći i imena izaslanika predsjednik dr. Ivan Krajač otvara u 21 sat skupštinu, ustanovljuje, da je prema § 6. pravila pravovaljano sazvana i da je prisutan dovoljan broj članova, pa imenuje ovjerovateljima zapisnika gg. Ivoreka i Georgijevića. Srdačno pozdravlja izaslanike podružnica i članstvo i zahvaljuje novinstvu na naklonosti i dobrohotnoj pažnji prema planinarskom društvu. Time vrši štampa svoju kulturnu misiju, a ujedno planinarima olakšava koracanje prema planinarskim ciljevima, a ne malu uslugu vrši i cijeloj zemlji, jer pomaže razvijati planinarski promet i otvarati kulturnom planinarstvu nova područja. Nakon toga pozdrava predsjednik je ocrtao ovaj program HPD-a i našeg planinarstva:

1. Snaga našeg planinarskog pokreta.

HPD a s njim i organizirani planinarski pokret u nas stupa današnjom glavnom skupštinom u 51. godinu svog opstanka t. j. u prvu godinu iza svoje pedesetgodišnjice. Ulazi HPD u 51. godište ne kao pogrbljeni starac, nego kao mladić u naponu snage, pun energije i volje, da u drugom pedesetljeću potpuno ostvari svoje planinarske ciljeve. Snaga HPD-a leži u svakom pojedinom od Vas, gospodo članovi i planinarski drugovi. U 51. godišnjicu ulazimo sa malone **9000 članova**, ulazimo pod auspicijama, koje znače stremljenje k dalnjem razvoju; koje znače volju i snagu za dalji rad i uspjeh. Znakova za to ima na svim stranama i mnogo. U čem leži tajna naših uspjeha posljednjih godina? Na prvom mjestu u našoj vjeri, a zatim u našoj volji, koja je vjeri dala put i život.

Mi smo vjerovali u svoju kulturnu prošlost, vjerovali smo u svoju latentnu snagu i sposobnost; vjerovali smo u stvarnu osnovku naše uže rođene grude da je zvana da bude temeljem razvoju našeg planinarstva; vjerovali smo u svoju kulturnu odgojnu misiju; vjerovali smo u mogućnost da u evropskom planinarstvu ispišemo novu započetu ali još neispunjenu stranicu. I ta naša vjera probudila je i razvila privatnu inicijativu, potrebnu socijalnu snagu i organizatornu sposobnost. Naš uspjeh u pogledu broja našeg članstva i naših podružnica nadmašio je naše prvo očekivanje. Organizatori rad pred pedesetgodišnjicom nosi danas svoje zaslужene prve plodove. Danas se smijemo nadati, da ćemo za slučaj normalnog razvoja moći dosegnuti do četrdesetak podružnica i do desetak tisuća članova. Bitno je pri tom, da zadržimo svoje dosadanje metode rada. Tra-

žimo snagu i dalje u sebi i u svom tlu. Ravnajmo se po prirodi, kojoj se hoćemo našim radom približiti. Natura non facit saltus. Ne pravimo ni mi skokova, ne gubimo pod nogama sigurno tlo našeg razvoja. Korak za korakom idimo sigurno naprijed. Spojimo oprezno i promišljeno našu kulturnu i planinarsku tradiciju s novim zahtjevima našeg narodnog i uopće modernog planinarstva, napose onog, koje znači pokret inteligentnih masa. Čuvajmo autonomiju društva, svoju trudno stekenu imovinu i slobodu razvoja iz sebe samih i iz vlastite unutrašnje snage. Svojih sila ne cijepajmo, nego zbijmo svoje redove za postignuće planinarskih ciljeva, koji leže u našem dosegku i našoj moći. Formularimo ih jasno i složno, odaberimo precizna i sigurna sredstva rada prema dogovornom jasnom planu, a ne gubimo nikada pod nogama tvrdо tlo. Tako stupamo najsigurnije, najuspješnije i najbrže prema našim planinarskim idealima, prema idealima našeg narodnog autohtonog planinarstva.

Nakon uspješnog organizatornog rada nadošao je momenat, kada treba da se u većoj mjeri bacimo na stvarni i teoretski razvoj našeg planinarstva. Preduvjeti su za to sada dani. Saobraćaj u našoj državi je znatno poboljšan. Otvorenje pruge Gračac-Knin otvara za široke slojeve posve nove velike planinarske mogućnosti. Pripremni radovi su i na tom polju obavljeni i čekaju na svoju stvarnu formulaciju, kod koje moramo svi da sudjelujemo. Veći broj članstva i podružnica jamči društvu slobodniju i veću ekonomsku podlogu i uporište rada.

Karakteristike razvoja HPD-a.

Pregledajmo ovom prilikom ukratko karakteristike svog dosadanje planinarskog razvoja i njegovu stvarnu podlogu, njegovo glavno stvarno radno područje, njegovo gorsko tlo i njegove planinarske karakteristike:

Pokret, koji je započeo, uzgojilo, preuzeo i koji danas vodi HPD sa svim požrtvovnim i uspiešnim podružnicama, nosi ove bitne karakteristike:

- to je planinarski pokret,
- na vlastitom narodnom tlu,
- podržavan od inteligencije,
- u težnji za narodnim uzgojem.

On je nikao i razvio se organički, osnovan i razvit na privatnoj inicijativi i vlastitoj socijalnoj snagi. Poput velikih planinarskih pokreta evropskog kontinenta nikao je iz kulturne potrebe naše, a stvoren je i podržavan od naših učenjaka i inteligentnih poštovatelja prirode u cilju, da postane sredstvom za discipliniranje i odgoj inteli-

gencije i njeno priljubljenje uz vlastitu rodenu grudu, njeno približenje narodu i prirodi.

Pokret prema misli utemeljitelja ima do danas isključivo planinarsko obilježje. Njegovo uzgojno djelovanje leži ne samo na polju fizičkog zdravlja, traininga i profilakse, nego i na polju kulturno-narodnom, estetskom i etičkom, na polju upoznavanja rodene grude i naroda. Baš na osnovu toga svojeg djelovanja stekao je odličan položaj na polju kulturnog narodnog razvijanja i mogao je postići uspjehe, kakve je postigao, kakve dano-mice postizava, a koji će u budućnosti, kako svi znakovi pokazuju, biti sve veći. Taj je razvoj bio omogućen vjernošću kulturnoj tradiciji i društvenom iskustvu, a ipak na toj osnovci, recepciji i provadanju modernih planinarskih ideja kao pokret inteligentnih masa.

Planinarska akrobatika može da bude neobična lična činidba, koja nas zadivljuje, ali vidljiv trag u narodnom kulturnom životu ostavlja samo ono, što služi cijelini narodnog planinarskog kulturnog razvoja. Osamljene pojedinačne planinarske činidbe u društvu dižu razinu planinarstva, ali kad bi se odijelile od svoje sredine, gube svoje prirodno tlo i ispoljuju se u punom nadmetanju bez efekta na cijelinu. I genijalnost se cijeni prema službi, što je vrši općenitosti.

Zato naš pokret mora i dalje ostati svjesnim pokretom inteligentnih masa, pa se mora tako voditi, a planinarski najuspješniji pojedinci ne mogu naći plodno tlo u izolaciji od općeg pokreta, nego naprotiv u tom pokretu i samo tako mogu vršiti uspješno funkciju, na koju su zvani, t. j. da oplođuju svoju sredinu, da služe uzorom i putokazom. Tako je i kod svih velikih planinarskih pokreta, koji obuhvataju velike narodne mase.

Ekskluzivnu iznimku londonskog Alpine Club-a ne mogu uzeti, a pogotovu ne manji narodi kao temelj svog planinarskog razvoja, jer im manjkaju njegova sredstva, osnovka i ciljevi. Poprište Alpine Club-a je cio naš planet a najmanje Velika Britanija; on nema odgojnih tendencija s obzirom na cijeli svoj narod, niti je to pokret narodni, nego je udruženje najrazvijenih alpinističkih specijalista za visoku alpinistiku radi samog alpinizma. Radi toga je poštovan i strogo alpinistički mjerodavan, ali nije mogao postati uzorom za veliki planinarski pokret, koji narodnu inteligenciju u cijelom njenom opsegu od poslije polovine prošlog stoljeća vraća zemlji, prirodi i narodu.

Karakteristike našeg radnog područja.

Glavno područje našega planinarskog područja jest u glavnom dinarski gorski sklop ili

sustav pa njegovi gorski ogranci i nastavci. Taj gorski sustav leži cijeli u našoj državi. Smjer razvoja njegovih gorskih kosa je od sjeverozapada prema jugoistoku. To je gorska os našeg jadranskog područja. Glavni visinski hrbat označen mu je pravcem: Kranjski Sniježnik—Risnjak—Bielolasica, prelazeći zašim na Velebit cijelom njegovom protegom, pa na glavni hrbat Dinare a dalje ga označuje: Vran planina nad Duvanjskim Poljem, Čvrsnica, Prenj, skupina Lelja Planine, Maglić, južnije dalje Durmitor i Komovi u Crnoj Gori. Najviši usponi tla u sjevernom dijelu grčkog hrpta do uvale Butišnice kreću se između 1700 m i 1800 m: Mali Rainac 1699, Vaganski vrh 1798 m, spuštajući se na Risnjaku do 1528 m i Bjelolasici na 1533 m. U svom sjevernom dijelu popinje se srednji hrbat od 1800 do nešto nad 1900 m: Dinara 1831 m, Troglav 1913 m; a u svom južnom dijelu do uvale Neretve popinje se već preko 2000 m do okruglo 2230 m t. j. u vrhu: Čvrsnica do 2228 m. U južnom dijelu hrpta je uspon najviši penjući se na vrhu Maglića na medi Bosne i Crne Gore već na 2387 m. Južnije na planinarski još neprohodnom crnogorskom području postiže u Durmitoru visinu od 2534 m (na karti pref. Cvijića od 1911.: 2528 m). Ovaj najviši gorski hrbat prate sa obje strane pogotovu prema kopnu mnoge više ili manje paralelne gorske kose. Planinarski ima ovaj gorski sustav jedinstvene zasebne karakteristike različite od alpskih. Zato ima svoje posebne uvjete planiranja.

Glavne karakteristike jesu, i to: a) prednosti: uspon je barem u zapadnjim kosama neposredno od mora; radi toga upravo vanredni vidici na zapad na more, više ili manje razviti obala i otočje, na istok na duga gorska polja i vrhove; originalni narodni život, tip, nošnja; na vrelu narodnog života; manje ili više kulturno tlo mjestimice kao u sjev. Dalmaciji gotovo neprekinito od posljednjih 4 tisućljeća sa više ili manje važnim historijskim ostacima; mogućnost spoja sa turom na moru; vanredne prirodne ljepote i interesantnosti napose u spoju voda, krša i špilja; neistraženost detalja, tako te svaki planinar može otkriti planinarski nove zanimljive činjenice, što više nove uspone, bregove, špilje itd. Poteskoće leže u tom, što osim u sjevernom i istočnem dijelu ima malo šume, pogotovu ogoljele zapadne bočine, drugo krš; zato jaka bura, velike razlike u temperaturi i velike opasnosti od groma na izloženim mjestima; opasnost od zmija otrovica, pogotovu u nižim krajevima; teška proljetnost i slabija naseljenost; relativno veća udaljenost od velikih središta; malo vode na bregovima, napornost i ustrajnost u hodanju.

Karakteristike našeg planinarenja.

Za planinarenje nastaju odatle posebni preduvjeti, od kojih su glavni: nošenje šatora, bivakiranje po mogućnosti u šumi, a u što većoj aps. visini radi zmija i što istočnije, t. j. iza primorskih hrptova, da se izbjegne buri ili u zelenim uvalama, gdje bura prebacuje; potreba nošenja hrane i pila; nošenje žestokog pića za slučaj zmijina ujeda itd.

Radi velike protege gorskih kosa, koja samo od zaledja Boke Kotorske pa do Kranjskog Snježnika iznosi gotovo 500 km zračne crte, a udaljenosti vrhnaca od većih gradova, može se izuzevši u najprometnijim krajevima upotrebiti samo sustav neopskrbljenih malih planinskih koliba i skloništa. Samo u blizini dobrih i razvitih prometnih putova i u središtima planinarstva te u blizini velikih planinarskih gradskih središta moći će se postaviti opskrbljene planinarske kuće.

Smjer planinarskog kretanja u ovom gorskem sustavu jest u glavnom prema jugu odnosno prema jugoistoku, a uzgredni pravac u hrvatskim alpskim ograncima prema istoku. Glavno središte velikog planinarskog kretanja za Dinarski gorski sustav (do Crne Gore) je Zagreb, pogotovo iza otvorenja pruge Gračac-Knin, i to ne samo za nas Hrvate nego za cijeli sjeverozapad naše države. Pokrajno središte je Sarajevo i kao planinarska stanica iza Zagreba i ishodište za cijeli istok i sjeveroistok naše države. U budućnosti će igrati i Split ulogu pokrajnjog središta, pogotovo kada se razvije brojem pučanstva te kada dobije izravnu željezničku vezu sa svojim istočnim planinskim zaledem i neposredni spoj sa Sarajevom.

Temelji budućega razvoja.

Na koncu imamo da odgovorimo na pitanje: koje činjenice možemo da konstatujemo u našem novom razvoju, koje nam mogu dati opravdane nade, da se počinjemo kretati u pravcu stvarnog razvoja i napretka planinarstva na našem radnom području? Izvan nas već smo istakli poboljšanje komunikacija. U našem radu opažamo ovo: Nadamo se, da će jedino ispravnim putem prema razmjeru veličine planinarskih interesa a na osnovi nezavisnosti društvene djelatnosti uspijeti organički iz ukupnog našeg narodnog planinarstva stvoriti u našoj državi forum za obranu i zaštitu zajedničkih interesa planinarstva.

Naš list i po sadržaju i po slikama s obzirom na naše gorsko područje i raznolikost normalnih uspona izvan njega može se staviti uz bok sličnim listovima u Evropi. Uspjelo je bez žalca obo-

strano likvidirati prošlogodišnji spor sa »Sljemennom«. Uspjelo je napose požrtvovnosti g. nadsvjetnika Pisačića a iz vlastitih sredstava dograditi ove godine planinarsku kuću na Sljemenu. Time će se s jedne strane otvoriti društvu novo vrelo prihoda, a s druge strane postati će veći društveni prihodi prvi put slobodni za investicije na našem radnom području. Naše podružnice napose »Sljeme« u Zagrebu, »Visočica« u Gospiću i »Velebit« na Sušaku, pokazuju veliku energiju i životnu snagu. Napose je »Sljeme« prvi put u našem planinarstvu radom svojih članova stvorilo sklonište na Kleku. Druge podružnice prikupljaju uspješno sredstva, koja će moći upotrebiti za gradnju planinarskih naprava. Naše podružnice i one u provinciji poduzimaju samostalno uspiešne izlete i markiraju puteve, a više njih bavi se idejom gradnje skloništa ili vidikovca. Naši planinari poduzimali su uspješno u našem radnom području i izvan njega velike teške i nove uspone, o čem svjedoči naš list. Znači, da se planinarski duh diže u nas. U osjetljivo znatnoj mjeri posjećuju se neispitani i novi vrhovi i to na našem radnom području.

Ovo buktanje društvenog planinarskog života i razmah pojedinačnih energija i inicijativa valja svesti u pravu kolotečinu, da se sile ne troše bez pravog rezultata i da se medusobno ne pobijaju.

Smjernice stvarnoga programa.

U tom je pravcu potrebno: da se u život prevedu zaključci jur stvoreni kod središnjice, te da se posebne grane djelatnosti rasprave i ustanove od posebnih odbora, u kojima će biti zastupane i podružnice, da se tako stvore planovi i razdijeli posao, te da se svagđje postupa po istom sistemu i cilju. Potrebno je nadalje, da podružnice u svojim radnim područjima dogovorno sa središnjicom preuzmu na sebe provedbu dijela općeg programa, koji na njih otpada. One podružnice, koje su u ravnici, imale bi odabrati jedno gorsko područje za provedbu svog radnog programa, odnosno za provedbe takovog iz svojih sredstava.

S obzirom na stvari radni program osim kuća, koje su zasnovane na Viševici, Dolcima i Obrču, valja čim to sredstva dopuste, izvesti planarske novogradnje: na Plitvičkim Jezerima, na središnjem mjestu između Bijelih i Samarskih Stijena, na prikladnom mjestu na Sjev. Velebitu i na Samaru pod Dinarom, a dala bi se spasiti od propasti koja od bivših erarskih planinarskih koliba u Hercegovini. Sve podružnice moraju nastojati, da svoje izlete vode u prvom redu u naše radno područje, da se tako i ono uzmogne otvoriti planinarstvu i da se tako u njem stvore predu-

TVOREVINE SIGA U DONJOJ BARAČEVOJ PEĆINI.

FOTO: J. POLJAK.

vjeti za gradnju planinarskih koliba i planinarski promet. Znatan dio dinarskog gorskog sklopa čeka na svoje markacije, koje valja sporazumno ustanoviti.

Kada se razdijeli posao i pregne složnim silama, imat će se pristupiti izdanju kratkog vodiča čitavog dinarskog gorskog sklopa, u koliko je radi prilika, koje na njegovim planinama vladaju, sposoban za praktično planinarenje.

Tu leži veliki novi zahvalni pionirski rad u razvoju našeg planinarstva; pa u ime našeg planinarstva pozivam i molim svakoga, tko ima sposobnosti i mogućnosti za to, pozivam putne blagajne i podružnice, da svaki doprinosi prema svojim silama tome, da složno stvorimo i izgradimo planinarske preduvjetne u našem zanimljivom a u znatnoj mjeri djevičanskom gorskom sklopu uz plavi Jadran. Upoznačimo svoju zemlju, budimo njeni apoštoli, vodimo mladi narodni nastaj, praktično i teoretski poduprimo kao i dosada služno svoje HPD, koje u nama i kroz nas živi, a stvara kulturno planinarsko tlo za one, koji će iza nas doći.

U ime HPD ponovno srdačni pozdrav i hvala svima, koji su danas došli, da se međusobno ojačamo za budući rad, da se upoznamo i dogovorimo, a HPD je vazda s vama i uz vas i preporučuje se vašoj ljubavi i potpori i unapredak u drugoj godišnjici iza svog pedesetgodišta. (Burno i oduševljeno klanjanje: Živio!)

Predsjednik daje riječ tajniku g. Ervinu Köröskenu koji čita ovaj izvještaj o radu HPD središnjice u god. 1924.:

U godini 1924. Hrvatsko planinarsko društvo središnjica u Zagrebu bilježi znameniti dogadjaj: pedesetgodišnjicu svoga opstanka. Taj rijetki jubilej naše je društvo proslavilo 7. i 8. rujna pr. god. svečanim načinom nizom priredba, koje su protekle lijepo i dostojanstveno i učinile dubok dojam na sve sudionike. Na toj značajnoj kulturnoj slavi bila su zastupana hrvatska kulturna društva u Zagrebu, grad Zagreb, gradanske i vojne oblasti, bratska planinarska društva: Srpsko planinarsko društvo u Beogradu i Slovensko planinarsko društvo u Ljubljani, a lično je prisustvovao Nestor slovenskih planinara i jedan od najzaslužnijih planinara na slavenskom jugu, starac župnik Jakob Aljaž iz Dovja pod Triglavom; nadalje su bile zastupane podružnice Hrv. planinarskog društva po delegatima ili su poslale pismene ili brzopisne čestitke. Jubilarne su svečanosti započele svečanom sjednicom, u kojoj je nakon pozdravnog govora potpredsjednik J. Pasarić iznio histo-

rijat Hrv. planin. društva, koje se od sitnih početaka (300 članova g. 1874.) razvilo u veliko društvo, koje je u 50. godini opstanka brojem članova najjače (oko 7000) planinarsko društvo na slavenskom jugu, a nakon godinu dana broji oko 9000 članova. Nato su izabrani za začasne članove ovi zasluzni planinari: od Slovenaca župnik J. Aljaž, od Srba dr. Radivoj Simonović; nadalje živući osnivači društva: inž. Milan Lenuci, dr. Mijo Kišpatić i Milan Krešić, Vjekoslav Novotni 40-godišnji odbornik, dr. Oton Kučera, bivši zasluzni tajnik, inž. August Pisačić-Hižanovečki, Ivan Gojtan, predsjednik podružnice »Visočica« u Gospicu, i potpredsjednik J. Pasarić. Poslije čestitanja slijedio je kongres, na kojem su se raspravljala vrlo aktuelna pitanja: Organizacija Hrv. plan. društva u sadašnjosti i budućnosti (izvjestitelj dr. Z. Prebeg); opskrba i konačenje u planinskim krajevima (izvjest. Vjekoslav Cvetišić); gradnja planinarskih kuća (izvjest. August Pisačić); važnost planinarstva za promet stranaca i privredu (izvjest. Stjepan Dragomanović); gojenje i zaštita flore (izvjest. dr. I. Pevalek); planinarski podmladak i planinarska propaganda (izvjest. Vid Balenović); označivanje putova (izv. J. Pasarić); referat o planinarstvu i državnoj vlasti izostao je radi odsutnosti predsjednika dra. I. Krajača, ali je naknadno priopćen u jubilarnom broju »Hrv. Planinara«. Glavna je svrha kongresa bila, da se javnosti i odlučujućim faktorima predoči stanje planinarstva u našim krajevima, pa da se istaknu neprilike i zapreke, koje ometaju razvoj i napredak planinarstva, te važne kulturne i privredne grane u narodnom životu. Svi su predložili ustupljeni središnjem odboru na proučavanje i provedenje.

Proslava je istoga dana nastavljena komersom u počast gostiju i izaslanika, a drugoga je dana prije izleta na Sljeme krenula povorka na Mirogoj, da izvrši čin pieteta na grobovima društvenih osnivača: Pilara, Vukotinovića, Torbara i Šlosera. Potpredsjednik I. Pasarić držao je spomen-slovo u arkadi ilirske preporoditelja i na grobove njihove su položeni vijenci. Nato su planinari krenuli u velikoj povorci na Sljeme, gdje se je pred planinarskom kućom razvila planinarska veselica uz pjevanje i prigodne govore. Tom je prigodom mnogodišnjem odborniku V. Novotnomu u znak zahvalnosti i priznanja za njegov neumorni i požrtvovni rad na polju planinarstva predan planinarski dar. Poslije podne je društvo pošlo na piramidu, sa koje je potpredsjednik J. Pasarić iz društvenog zapisnika pročitao dirljiv i krasan govor, što ga je izrekao predsjednik Josip Torbar na svečanoj posjeti iste željezne piramide 7. srpnja 1889.

Planinari se u povorci vratise preko Šestina, Smroka i Streljane u Sokolski dom na planinarsku zabavu s plesom, na kojoj je prisutne pozdravio predsjednik dr. I. Krajač, koji je međutim stigao iz inozemstva. Uspjela i lijepa proslava 50-godišnjice služi pobudom hrvatskim planinarama, da bodrim duhom i novim poletom stupaju u drugo polustoljeće društvena života, pa da vjerni načelima svojih nezaboravnih i zaslužnih osnivača, a prema duhu novog vremena vazda teže za višim ciljevima i neumorno šire u hrvatskom narodu ljubav za planine i rodjeni grudu. O proslavi 50-godišnjice primilo je društvo velik broj čestitaka i pozdrava, a među ostalima naknadno od »Kluba čehoslovačkih turista u Pragu« i »Burgarskog planinarskog društva« u Sofiji.

Nakon kongresa središnji se odbor, svijestan o svojim dužnostima, dao na intenzivan rad oko unapredjenja planinarstva. Glavnu je brigu priklopio nadogradnji planinarske kuće na Sljemenu, nastavio sakupljati prinose za gradnju »Hrvatskog planinarskog doma i muzeja« u Zagrebu i nastojao proširivati mrežu društvenih podružnica diljem hrvatskih krajeva. Poslije rata sve se više osjeća potreba, da se planinarska kuća na Sljemenu dogradi i proširi, jer posjet Sljemenu sveudili raste, te dosadašnja planinarska kuća ni iz daleka ne dostaje, osobito na nedjelje i blagdane u ljetno doba, za mnoge stotine izletnika. Stoga je središnji odbor još prije tri godine odlučio, da se nova društvena zgrada povisi na jedan kat i od verande načini velika blagovaona, a pokrajna gradska kuća da se popravi i predeseti u savezu s novom većom kuhinjom iza kuće. Nacrt za tu dogradnju izradio je po želji odbora poznati stručnjak odbornik g. August pl. Pisačić, koji sada vodi i nadzire gradnju. Prošle je godine izradjena drvena grada, koju su na molbu Hrv. plan. društva pcklonili: općina grada Zagreba, začasni društveni predsjednik grof Miroslav Kulmer i industrija drva »Croatia« (ravnatelj Fröhlich), a uz sniženu cijenu prodali: uprava prvostolnog kaptola zagrebačkoga i vlastelin Gjurgjević. U proširenoj društvenoj zgradici jedna će se veća soba preudesiti za kuhinju, čime će se udovoljiti zahtjevu mnogih članova, a napose onih, koji kane ljeti dulje vremena boraviti u kući. U tu svrhu kao i za ispiranje toaletnih prostorija izgraditi će se reservoar i vodovod i provesti potrebna izolacija, u blagovaoni i u novim sobama nad njom uvodi se prikladna naprava za grijanje u zimsko doba, između blagovaone i nove kuće ima se načiniti hodnik, središnji stup na verandi će se maknuti, na zgradu će doći dvostruki prozori. Stara će se kuća preurediti i nova kuhinja spojiti s blagovaonom. Nadogradnja se započela oko 1. svibnja o. g. i dosad je tako na-

predovala, da je drvena konstrukcija na kuću postavljena i krov nanovo podignut. Sada se izvode zidarske radnje, a poslije toga će se prijeći na nutarnje uredjenje kuće. Računa se, da će dogradnja biti gotova do kolovoza o. g. Kuća će se svečanim načinom otvoriti i tom prigodom prirediti će se na Sljemenu planinarska zabava u korist nabave nutarnjeg uredaja. Nadogradnja i nutarnje uredjenje kuće, u kojoj će biti mjesta za po prilici 90 ležaja proračunani su na Din. 250.000 od koje je svote dosad isplaćeno oko Din. 130.000. Sav je taj novac osiguran i namaknut iz vlastitih društvenih prihoda, ponajviše članarine, koja je ove godine gotovo sva već ubrana, što imamo zahvaliti uzornoj sabirnoj organizaciji, što ju je požrtvovno izradio odbornik g. A. pl. Pisačić, a treba priznati, da je u tom pogledu i većina podružnica, na čelu im »Sljeme«, izvršila prema središnjici u pravilima određenu obvezu. Pri toj prigodi dužni smo zahvalno spomenuti dobrotvore, koji su nam li novčanim prinosima ili gradevnim materijalom pomogli, da tu gradnju izvedemo u ovim teškim vrijilikama.

U materijalu darovala su slijedeća poduzeća:

1. »Croatia« tvornica cementa 5000 kg portland cementa.
2. Braća Cornelutti 1000 kg portland-cementa.
3. A. i E. Ehrlich 500 kg portland cementa.
4. »Sidro« 20 kg raznog željeza.
5. Hiršl, trgovina željeza 20 kg čavala i žice.
6. F. Sollar 10 kg čavala i žice.
7. S. Uršić 100 m² trstike.
8. Tvornica katrana 20 bala krovne ljepenke.
9. Grad. općina Zagreb 70 m³ drva besplatno.
10. Grof Kulmer 30 m³ drva besplatno.
11. »Croatia« d. d. za ind. drva 30 m³ drva besplatno.
12. Prvostolni kaptol 50 m³ drva uz pogodovnu cijenu.
13. Vlastelinstvo Gjurgjević 30 m³ drva uz pogodovnu cijenu.

Darovi u novcu:

	Dinari
Do konca g. 1924. unišlo je dobrov.	
Prinosima — — — — —	15.322.60
U g. 1925. darovali do danas:	
1. Prva hrv. štedionica Zagreb —	5.000.—
2. Hrv. eskomptna banka Zagreb —	2.500.—
3. Gradska štedionica Zagreb —	1.000.—
4. Wiener Bank-Verein Zagreb —	500.—
5. Putna i nabavna blagajna HPD-a središnjice — — — — —	500.—
6. Jugosl. banka d. d. Zagreb —	250.—
7. Odbornici sakupili u 10 navrata na Sljemenu — — — — —	4.100.55

8. Gosp. Milan Čermak sakupio u Eskomptnoj banci	— — — —	600.—
9. Gena Jambrešić	— — — —	200.—
10. Od tombole ostalo čistoga (i roleta)	— — — —	153.—
11. Po Din. 100.— darovali gg.: Věćslav Zrnc, Slavko Hitzthaler i dr. Niko Kreković	— — —	300.—
12. G. Vojta Braniša	— — —	95.—
13. G. Dragutin Mlakar	— — —	85.—
14. G. Topolčić i J. Pasarić	— —	80.—
15. Po Din. 50.— darovali gg.: V. Rubelli, dr. S. Šverljuga i Jakop Dolenc iz Koprivnice	— —	150.—
16. G. Andrija Ušej u dva navrata	—	80.—
17. G. Šajnović iz Osekova sakupio	—	45.—
18. Gg. Ozmo i Novak sakupili u Stubičkim Toplicama	— — —	39.25
19. G. Schenk Din. 34.—, gg. Denich i Gaudenci po Din. 25.—	— —	84.—
20. G. Šarić i od uvjerenja preostalih	—	19.50

Za nadogr. ukupno Din. 31.103.90

Nadamo se, da će nam nadogradena kuća na Slijemu biti izdašno vrelo prihoda za nove planinarske investicije, napose za gradnju priješ potrebnih planinarskih skloništa u Gorskom kotaru, Velebitu i Dinari, gdje je intenzivni razvoj planinarstva moguć samo onda, ako se udovolji ovom elementarnom uvjetu.

Pored ove glavne brige odbor nije smetnuo svida drugu važnu osnovu, zamišljenu gradnju »Hrvatskog planinarskog doma i muzeja« u Zagrebu. U svrhu provedenja rezolucije glavne skupštine od 26. VI. 1924. izabran je posebni odbor za tu gradnju. Dužnost je ovog odbora sabirati prineće i obavljati predradnje i rukovoditi imovinom, koja je u tu svrhu sabrana, a to sve pod nadzorom središnjeg upravnog odbora i društvenog nadzornog odbora, kojima je taj posebni odbor za svoj rad odgovoran. Uložnica s imovinom je vinkulirana i ima se upotrijebiti samo u tu svrhu. Središnji upravni odbor votirao je tomu odboru u svrhu propagande i sabirne akcije svotu od Din. 5000.— uz dužnost polaganja računa, ali ova će se svota uvrstiti u proračun tek za g. 1925/6., kad se dovrši nadogradnja kuće na Slijemu. Dosada je u tu svrhu sakupljeno Din. 57.245.25; a od većih svota, što su unišle ove godine, valja spomenuti velikodušni dar našeg dičnog Nestora začasnog člana Vjekoslava Novotnoga, koji je iz svojih čednih sredstava na uspomenu 50-godišnjice poklonio i dosad potpuno isplatio znatan dar od D 5000.—; nadalje prinos od Din. 5000.— što ga je doznačila

pokrajinska uprava kao kamen temelja za planinarski muzej. U novoj društvenoj godini toj će se akciji posvetiti budna pažnja.

Treća važna briga odborova bijaše: proširenje mreže planinarskih podružnica diljem hrvatskih krajeva. Na prošloj je glavnoj skupštini objavljeno, da HPD ima 22 podružnice, a da su se za osnutak podružnica prijavila još slijedeća mjesta: Brod na Savi, Dolnja Stubica, Bjelovar, Križevci, Dugaresa i Sinj u Dalmaciji; a sada možemo s radošću izvjestiti, da su sve te podružnice zaista i osnovane pa su im se pridružile novo osnovane podružnice: »Drenin« u Crikvenici, »Tuhobić« u Hreljinu; »Snježnik« u Krasici, dok su se za osnutak novih podružnica dosada prijavila ova mjesta: Novska, Ludina, Otočac i Ilok. Poslane su sve potrebne upute i tiskanice za konstituiranje. Prema tomu HPD broji danas 31 podružnicu, a ako zaista budu osnovane i ove prijavljene, porasti će broj na 35, koji u našim prilikama svjedoči o širokoj popularnosti planinarske misli i životnom pokretu i idealnom pregnuću hrvatskih planinara. S pohvalom i ponosom moramo istaknuti, da velika većina naših podružnica razvija vrlo živu djelatnost priređivanjem izleta i društvenih sastanaka, planinarskom propagandom, označavanjem putova, zasnivanjem i izvodenjem prijeko potrebnih investicija. U tom planinarskom radu prednjači brojem članova najjača podružnica »Slijeme« (1228) u Zagrebu, koja je prema statistici priopćenoj na njenoj glavnoj skupštini i objelodanjenoj u br. 5. ovogod. »Hrv. Planinara« priredila u prošloj godini 175 izleta sa 2617 učesnika što je svakako zamjeran broj, a nedavno je proširila i uređila suradjnjom svojih članova sklonište pod vrhom Kleka i provela više markacija na Medvednici s južne strane. S njom se u tom radu živo natječe podružnice: »Velebit« na Sušaku, »Visočica« u Gosiću, »Runolist« u Lokvama, »Japetić« u Samoboru, »Zrin« u Petrinji, »Bilogora« u Bjelovaru, »Plešivica« u Jastrebarskom, »Željezna gora« u Čakovcu, »Ivančica« u Ivancu, »Ozalj« u Karlovcu, »Moslavina« u Kutini, »Bjelašnica« u Sarajevu, »Vinica« u Dugoj Resi, »Strahinjšćica« u Krapini, »Medvednica« u Dolnjoj Stubici, »Svilaja« u Sinju, reorganizirana podružnica »Lovnik« u Vrbovskom i nove podružnice »Kalinik« u Križevcima, »Snježnik« u Krasici i »Tuhobić« u Hreljinu. O podružnicama u Delnicama, Našicama, Ogulinu, Orahovici, Varaždinu i Zlataru nisu nam do glavne skupštine stigli izvještaji, premda smo ih ponovno na to pozvali, pa stoga ne znamo, kako je bilo njihovo djelovanje, što iskreno žalimo u interesu zajedničkog i uzajamnog planinarskoga rada. No zato je to ljepši i utješniji

pojav kod pretežne većine prije spomenutih agilnih podružnica, što se u sporazumu sa središnjicom ozbiljno spremaju i lačaju posla oko građenja planinarskih kuća i skloništa i podizanja piramida i vidokavaca na istaknutim točkama u svome području, prokrčivanje i označivanje planinarskih putova. Podružnica »Visočica« u Gospiću izvodi pripravne radnje za gradnju planinarske kuće na Visočici u južnom Velebitu i sabire u tu svrhu potrebna novčana sredstva, podružnica »Velebit« na Sušaku ustrajno i uspješno vodi istu akciju za kuću na Obruču nad Grobničkim poljem i u blizini državne mede, podružnica »Japetić« u Samoboru i »Plešivica« u Jastrebarkom rade oko izgradnje planinarske kuće na Japetiću, podružnica u Ivančici sabrala je priličnu svotu i izradila nacrte za željeznu piramidu, spojenu sa malim skloništem na Ivančici, a tu je akciju izdašno poduprla podružnica »Željezna gora« u Čakovcu prinosom od D 4.200.—, a središnjica iznosom od D 5.000.— prema zaključku prošlogodišnje glavne skupštine; podružnica »Runolist« u Lokvama pripravlja gradnju drvene piramide na Špinčunku kraj Lokava, podružnica »Zrinj« u Petrinji kani podići drvenu piramidu na brdu Cepelišu kraj Petrinje uz potporu slunjsko-banskih imovnih općina; podružnica »Medvednica« u Dol. Stubici gradi piramidu na Kapelščak-vrhу nad Toplicama. Nadamo se, da ćemo moći na budućoj glavnoj skupštini javiti našim članovima, da je većina tih gradnja izvedena ili barem da se već privode kraju. Kad je govor o podružnicama, dužnost mi je spomenuti radosnu činjenicu, da je izglađen nemili spor, što je lani u oči glavne skupštine kao i na skupštini samoj nastao sa podružnicom »Sljeme«; uzajamna uvidljivost i vrijeme, taj najbolji liječnik, učinili su svoje. Spor je u glavnom izbio i zaoštrio se radi inakoga tumačenja društvenih pravila o zastupanju i sudjelovanju podružničkih izaslanika na glavnim skupštinama središnjice. Upravni je odbor »Sljemena« unatoč jednoglasnom zaključku članstva i svih na glavnoj skupštini zastupanih podružnica (osim »Sljemena«) kao i unatoč prilično jasnom slovu društvenih pravila i jedino ispravnom suvislom njihovu tumačenju ustrajao kod zahtjeva: da se podružnici prizna pravo izaslati na skupštinu središnjice zastupnike (za svakih 10 članova po jednoga) za onoliki broj članova, koliko ih je za tekuću godinu uplatilo članarinu samoj blagajni podružnice, koja po tom ne bi bila dužna otpadajući iznos članarine predati središnjici prije konca ožujka slijedeće godine, dakle 9 mjeseci nakon dočne glavne skupštine. Pošto se je na posredovanje odbora »Sljemena« s tim neispravnim tumačenjem društvenih pravila složilo redarstveno ravnateljstvo i u tom smislu izdalo nalog sredi-

šnjici, smatrao je upravni odbor središnjice za svoju dužnost, da mora sve poduzeti, kako bi se taj pokušaj, da se središnjici nametne volja i neispravno mišljenje manjine, legalnim i nadležnim putem osjetilo i obranilo pravo i volja glavne skupštine. U tu je svrhu podnio pokrajinskoj upravi protiv odluke redarstvenog ravnateljstva obrazloženi utok, na koji je izdano načelno rješenje pod br. 27.460 od 2. IX. 1924. u smislu utoka, t. j. da na glavnim skupštinama HPD u Zagrebu mogu u smislu § 4. i 6. savezno sa §§ 7. i 8. društvenih pravila izaslanici pojedinih podružnica sudjelovati samo u tom slučaju i u toliko, u koliko su dotične podružnice u pogledu članarine prema središnjici za odnosnu tekuću kao i prijašnje godine svojoj dužnosti udovoljile. Budući da je to rješenje posve u skladu s društvenim pravilima i odgovara zaključku glavne skupštine kao i načelnom stanovištu upravnog odbora središnjice, prestala je sama po sebi potreba obdržavanja skupštine za raspravu i odluku u sporu sa podružnicom »Sljeme«. Stoga je odmah iza toga rješenja ista podružnica poput svih drugih družica pozvana na jubilarne svečanosti središnjice, kojemu se je poziv »Sljeme« velikim brojem članova i odazvalo, a u tom se smjeru nastavilo tokom cijele godine, te su na uzajamne pozive članovi i odbornici središnjice sudjelovali na zabavama i predavanjima podružnice, a članovi i odbornici ove svaki put u velikom broju na zabavama i priredbama središnjice. Kao vidljivi dokaz toga uzajamnog i sporazumnog rada valja spomenuti, da je »Sljeme« priredilo ove zime jednu zabavu, od koje je polovina čistoga prihoda bila namijenjena dogradnji planinarske kuće na Sljemenu, u koju je svrhu iznos od D 500.— nakon začave predan središnjici, kojoj je podružnica osim toga prije svoje glavne skupštine uručila jednu trećinu članarine u smislu društvenih pravila. Tako je taj spor s vremenom izravnjan pa treba iskreno željeti, da u interesu zajedničke stvari i sporazumno kulturnog rada i časti HPD-a trajno zavlada drugarska sloga i bratska ljubav među članovima središnjice i svih njezinih podružnica, koji kao kulturni ljudi i svjesni planinari treba da budu svi, kako lijepo veli slovenska pjesma: »enega srca in ene misli!«

Radostan je pojav u našem društvenom životu znatan porast članstva u središnjici i u podružnicama. Dok je u god. 1923. brojilo svega 6839 članova, od toga utemeljitelja 340, a redovitih 6491 i to središnjica: 4127 (4035 redovitih i 92 utemeljitelja), a podružnice 2809; u godini 1924. broj HPD 8927, te je broj članova prema lani porastao za 2088. Od ukupnog broja članstva 8927 imade središnjica 5571 i to utemeljitelja 106, redovitih 5465; od toga

ima muških 4005, ženskih 1566; dok podružnice broje 3356, te je broj članstva u njima prema lani porastao za 547.

Ako se k tome pribroji broj članstva i onih podružnica, koje još nisu poslale iskaza i izvještaja, to ukupni broj članova HPD-a dosije za mjeran broj od 9000, te je po tome brojem članova najjače planinarsko društvo na slavenskom jugu. Pretplatnika za »Hrv. Planinar« imade ukupno 842. U savezu s time čest mi je u ime upravnog odbora pozvati članove, da svojski podupru i pretplatom i člancima i slikama ovo naše društveno glasilo, koje pod vrsnim uredništvom našega odbornika g. Dr. Josipa Poljaka, geološkog stručnjaka i iskusnog planinara, donosi niz prekrasnih planinarskih slika i obilje stručnih i poučnih članaka uz veliki broj društvenih vijesti, izvještaja o planinarskim izletima i drugih aktuelnih informacija iz domaće i strane alpinistike. Pretplata na »Hrv. Planinar« iznosi Din 50.—, za dake i radnike Din 40.—. Tko je pravi i svijestan planinar, a živi u iole povoljnim prilikama morao bi biti pretplatnikom našeg društvenog glasila. Da se provede potrebna dioba rada, u odboru su osnovane ove sekcije ili pod- odbori t. j.:

1. za nadogradnju kuće na Slijemenu i za gradnju skloništa i drugih objekata (pročelnik A. Pisačić),
2. za novine i propagandu (pročelnik J. Pasarić),
3. zbor voda (pročelnik J. Paravić),
4. za podružnice (pročelnik dr. Z. Prebeg),
5. za markacije (pročelnik S. Hitzthaler),
6. pododbor za izlete (pročelnik Ervin Köröskenyi).

Većina njih je djelovala i izvodila povjerene im poslove, ali se njihov rad zbog tijesnih prostorija i glavne odborske brige oko nadogradnje sliemenske planinarske kuće nije mogao razvijati onako, kako bi se s obzirom na potrebe tako razgranjenog društva željelo i očekivalo. Pododbor za nadogradnju naše kuće na Slijemenu privodi svoje djelo kraju, te će se kuća za kratko vrijeme otvoriti. U krilu društva osnovana je putna i nabavna blagajna s posebnim odborom na čelu s proč. E. Köröskenyiem, a njome se omogućuje članovima, da što češće i jeftinije poduzimaju izlete diljem naših planinskih krajeva, pa da sebi mogu nabaviti što bolje i jeftinije planinarske potrepštine. Pošto je od središnjice primila kao početnu glavnicu predujam od Din 5000.—, započela je odmah svoje djelovanje, pa je uz živu suradnju članova odbora stekla brzo među članstvom svojim radom opće priznanje, a njezin materijalni uspjeh u prvoj godini nadmašio

je svako očekivanje. U 6 mjeseci priredila je 14 izleta sa 104 člana, sklopila s domaćim tvrtkama plan. potrepština ugovor o 5% popustu članovima HPD-a i 5% putnoj i nabavnoj blagajni kod planinarskih nabava. Blagajna je vratila središnjici predujam i od prihoda pokladne zabave darovala Din 500.— za nadogradnju plan. kuća na Slijemenu. Njezina imovina nakon rada od nekoliko mjeseci iznosi Din 16.374.55. Ovaj lijepi uspjeh može članovima HPD-a, služiti pobudom, da u što većem broju pristupe ovoj potreboj i nadasve korisnoj organizaciji, jer omogućuje manje inučnim članovima jeftino putovanje u planinske krajeve i nabavljanje planinarskih potrepština uz pogodovne cijene. I zbor voda izveo je veći broj izleta s vježbama u terenu, a o Duhovima preuzeo je na poziv upravnog odbora organizaciju i vodstvo velikog društvenog izleta (oko 120 članova) na Plitvička jezera i riješio povjerenu mu zadaću vrlo uspješno i na opće zadovoljstvo. Da se razgrani mreža markacija u svim našim planinskim krajevima, središnji je odbor pozvao podružnice, neka živo porade da svaka u svojem podružju provede planinarske markacije i da o uspjehu toga rada izvijeste, a onim podružnicama, koje su to zatražile, poslane su boje.

Rad odbora oko osnutka podružnica dokazuje činjenica, da je od posljednje glavne skupštine organizovano 9 podružnica i da se sada osnivaju nove 4. Odbor se bavio i pitanjem o promjeni pravila i reorganizaciju društva, pa je u tu svrhu pribavio iz inozemstva pravila velikih evropskih planinarskih društava. Proučavajući to pitanje izradio je naš predsjednik g. dr. I. Krajač općenita načela i načrt za djelomičnu promjenu pravila s pretpostavkom, da se ne dira u temeljne osnovice naših sadašnjih pravila, koja su se u ovo 50 godina pokazala tako životvorna, da su omogućila izvanredni razmahi našega društva od početnih 200 do 300 do devet hiljada članova i porast od 35 podružnica. S obzirom na taj očvidni napredak na osnovi dosadašnjih pravila kao i s obzirom na javne prilike, koje su nastupile u vrijeme proučavanja toga pitanja, a nisu bile nimalo podesne za mijenjanje društvenih pravila, ovo je pitanje odloženo na kasnije i zgodnije vrijeme. U prošloj se godini razmala planinarska propaganda na društvenim sastancima i predavanjima o planinarstvu. Redoviti društveni sastanci počeli su se držati u Kasinu (Gradanskoj streljani), gdje su našem društvu u tu svrhu ustupljene u početku ljeta posebne prostorije u vrtu, a za kišnoga i hladnoga vremena kavana. Na njima se izvješćivalo o aktuelnim društvenim stvarima i izvedenim izletima i vodili dogовори o novim izletima. Kad su sastanci preneseni u dvorišnu

dvoranu gostione g. Hrećina u Boškovićevoj ulici, počela su se držati poučna i zanimljiva predavanja o planinarstvu uz pokazivanje planinarskih slika, a pri tom su sudjelovali ovi članovi: dr Josip Poljak, dr. Filip Jurčić, Josip Pasarić, Vjekoslav Cvetišić, Milan Hlava, dr. Zlatko Prebeg, Konrad Egi, Slavko Hitzthaler i I. Bondy.

Takova su predavanja s projekcijama ūime središnjice držali gg. dr. Josip Poljak, Josip Pasarić, Vjekoslav Cvetišić, Slavko Hitzthaler u Bjelovaru kod tamošnje podružnice »Bilogora«, u Ogulinu kod podružnice »Klek«, u Petrinji kod podružnice »Zrin«, u Karlovcu, pak u Samoboru, gdje je tumačenje slika iz Samoborskih gora preuzeo član tamošnje podružnice g. Mirko Klešić. Tim se predavanjima razbudio interes za planinarstvo među omladinom i u znatnom dijelu građanstva u spomenutim gradovima, pa će se rad u tom smjeru na jesen pojačanom snagom nastaviti.

HPD središnjica prireduje redovno svake nedjelje ili blagdana zajedničke društvene izlete, ponajviše na hrvatske, a katkada i na susjedne slovenske planine, a pored toga ide više manjih skupina od 5–10 lica u različne planinske krajeve. Ti oživljaju društveni život, pomažu razvoju drugarskoga duha među članovima i širenju zdrave planinarske misli u udaljene planinarske predjele i time ujedno promiču gospodarsku prirodu tamošnjeg pučanstva. Na velike blagdane kao i ovogodišnjem Uskrsu i Duhovima broj je izletnika tako porastao, da su se za Gorski Kotar i Hrv. Primorje morali zatražiti od želj. uprave posebni želj. vlakovi na pruzi Zagreb—Sušak i natrag. Kako se razmalo taj izletnički pokret, vidi se najbolje iz činjenice, da je uprava središnjice izdala 440 uvjerenja za 3520 članova, dok je prije nekoliko godina broj svih izletnika iznosio najviše 400, koliko ima sada izletnih uvjerenja. To se ima dakako od veće česti pripisati pogodovnoj vožnji na prugama drž. željeznice. Stoga je bio ozbiljno ugrožen razvoj planinarstva u našim krajevima, kad je oko nove godine ministarstvo saobraćaja ukinulo povlasticu 50% vožnje na drž. željeznicama za sva planinarska društva. Na poticaj bratskog SPD u Beogradu zauzela su se sva plan. društva u našoj državi, da se ta povlastica uspostavi. Ta je intervencija urodila uspjehom, te je min. saobraćaja svojom odlukom od br. 2252. od 11. II. 1925. potvrdilo ranije rješenje br. 6252 od 1. V. 1924., po kome planinarska društva uživaju povlasticu od 50% na drž. željeznicama. Treba priznati, da uprava drž. željeznička ide na ruku planinarima i koliko je tehnički moguće susretljivo daje na raspolaganje potrebnii broj vagona ili odjela za veće izlete.

Naš je odbor nastojao, da se u vozni red uvrste bolje veze, osobito na pruzi Zagreb—Sušak, te je u tom smislu odasla predloge ministarstvu saobraćaja i podupro predlog podružnice »Velebit« na Sušaku, da se večernji mješoviti vlak od Sipskih Moravica produži do Sušaka. Taj je predlog usvojen i ujedno je uveden kasniji večernji vlak od Jastrebarskoga; a bilo bi još bolje, da se mješoviti večernji vlak od Fužina do Karlovca produži i do Zagreba, jer bi se tako našim planinarima omogućilo jednodnevno planinarenje uz prugu u Gorskem Kotaru i jeftin povratak iste večeri u Zagreb.

I uprava sabomorske željeznice pokazala se susretljivom prema planinarima, jer je na molbu sabomorske podružnice »Japetić« i središnjice u Zagrebu uvela za ljeto pokusa radi posebni planinarski vlak, koji u nedjelju i blagdane cklazi iz Zagreba u 6 sati u jutro, a na večer se vraća u 8 i 10 sati. Kako je taj rani vlak zgodan i za drugo općinstvo, te je redovito dobro popunjeno, očekuje se, da će stalno ostati u voznom redu i u jesen, a zimi bi mogao odlaziti iz Zagreba nešto prije 7 sati. Uredenjem toga vlaka znatno je porastao posjet Samoboru i njegovih gora.

Što se tiče opskrbe i konačenja u našim planinskim krajevima, valja spomenuti, da u tom pogledu naši planinari prilično dobro prolaze u više mjesta Gorskoga Kotara, naročito u Crnom Lugu, Lokvama, Vratima, Brodu na Kupi, Osilnici, Begovom Razdolju, na Platku onkraj Rišnjaka i Snježnika, pak u mnogim mjestima Primorja i Hrvatskom Zagorju. Kod većih izleta treba dakako unaprijed naručiti konak, a s obzirom na prilike u našim krajevima uputno je, da planinari slože manje izletne družbe.

U prošlogodišnjem društvenom životu bilo je više važnih dogodaja, koje će ovdje samo u kratko spomenuti, jer su o njima izišli potanki izvještaji u našem društvenom glasilu »Hrv. Planinar« i dnevnim novinama. To je u prvom redu obnova i ponovno otvorenje željezne piramide na Plješivici. Ta je piramida bila znatno oštećena i potrgana osobito za vrijeme rata, a HPD je odlučilo, da spasi taj kulturni spomenik od rasula i piramide obnovi u prvotnom obliku. Na molbu društva domaće su trgovine željezom darovale znatnu količinu željeza, a društveni članovi gg. Milde, Hitzthaler, Radojević i Grubanović sakovali su željezne komade i montirali piramidu, dok je odbornik g. Saletto izveo ličenje. Obnovljena piramida predana je svečanim načinom uporabi u nedjelju 19. X. 1924. uz mnogočljivo sudjelovanje članova središnjice kao i podružnica. Drugi je takav dogodaj predavanje za časnog člana g. dra Radivoja Si-

mónovića u Umjetničkom paviljonu; kad je ovaj u listopadu prošle god. stigao na liječnički kongres, odazvao se pozivu našeg društva, da održi predavanje za društvene članove o idejalnom planinarenju. Simpatični predavač, koji je do sada obašao malo ne sve domaće planine od Triglava do Šar-planine, a napose naš Velebit, u dvosatnom je govoru iznio čitav niz doživljaja i opažanje iz svog četrdesetgodišnjeg planinarskog iskustva, a pojedine odsjekе svoga predavanja zorno je osvijetlio pokazujući svoje brojne krasno izvedene fotografije, što ih je snimio na Velebitu i u Hercegovini. Pošlije Simonovićeva predavanja pokazivao je odbornik Dr. J. Poljak oveći niz krasnih diapositiva sa Velebita i Bijelih Stijena.

Društvo je priredilo 3 zabave u korist gradnje planinarske kuće na Sljemenu. To je bio Nikolinjski društveni sastanak dne 3. XII. 1925. u prostorijama društva »Tomislav« u Umjetničkom paviljonu, običajna Silvestrova večer 31. XII. 1924. u plan. kući na Sljemenu i domaća plan. zabava sa plesom 3. I. 1925. u svim prostorijama Glazbenog zavoda, koja je donijela 10.000 Din čista prihoda u gore označenu svrhu; dok je odbor društvene putne i nabavne blagajne priredio pokladnu zabavu 24. II. t. g., također u prostorijama društva »Tomislav«, te je od čistoga prihoda darovao Din 500.— za istu nadogradnju. Za priredivanje zabava brine se posebni zabavni odbor, kojemu je bio najprije pročelnikom odbornik g. dr. Z. Prebeg, a poslije odbornik g. M. Čermak. Priredivanje izleta i pribavljanje voda povjerenje je bilo g. tajniku E. Köröskenyi, odboru Putne blagajne i zboru voda, a uredenje knjižnice odborniku J. Paraviću.

U društvu se pokušalo složiti planinarski pjevački zbor, koji bi skladnom pjesmom katkad zasladio društvene sastanke i izlete, ali pokus nije za sada uspio, jer nije bilo prikladnih prostorija za vježbe u pjevanju, ali će se skoro ponoviti, pošto smo se preselili u veće prostorije. Dosad je HPD središnjica u Zagrebu kroz 2 godine uživala gostoprinstvo svoga odbornika g. Stjepana Utišića, koji nam je bez odštete velikodušno prepuštilo svoje poslovne prostorije nad svojom pišarnom u Ilici 35. i tako omogućio, da smo u korist gradnje na Sljemenu na stanarinu prištedili najmanje Din 30.000.— Na toj izvanrednoj i požrtvovnoj usluzi i dobrotovornosti izriče mu odbor HPD-a i pred ovom skupštinom najusrdniju zahvalnost. (Živio!)

Nove smo prostorije iznajmili u susjednoj kući g. Kuglia, Ilica 37, uz mjesecnu najamninu od Din 2000.—, čime je naš proračun prema do-

sadašnjemu znatno opterećen. Uprava je nastojala, da pribavi za plan. sklonište lugarsku kolibu pod Viševicom, ali budući da je šumarska direkcija stavljala neprihvatljive uvjete za zakup, a koliba je u vrlo lošem stanju, moralo se od te osnove odustati. Doznavši, da u zem. lozničaku u Crikvenici ima prostorija za noćenje, zamolio je naše društvo upravu toga zavoda, da dopusti društvenim članovima konačenje uz propisanu takšu. Na sličan način dopušteno je našim članovima konačiti u nekim lugarskim kućama na Velebitu uz prethodnu prijavu kojci od šumarskih uprava. Na Sljemenu će doskora naše društvo imati i drugu kuću. Vode se pregovori, da se na dulje vrijeme iznajmi kuća uz crkvu Sv. Jakoba, koju kani naše društvo popraviti i urediti kao planinarsko sklonište.

Proslavi hiljadugodišnjice Hrv. kraljev. HPD odlučilo je pridružiti se na taj način, da će izdati oveći Album hrvatskih planina u koju je svrhu izabran posebni odbor. Opskrbniči na Sljemenu, koja s društvom u povodu sudbenog otkaza radi kršenja ugovora s njezine strane već drugu godinu vodi parnicu, u toku koje je od društva pače zatražila Din 20.000.— odštete i troškove seljenja prije izminuća zakupnog roka, otkazan je u travnju ugovor, te će se ova prema ugovoru odseliti u studenom ove godine, a onda ćemo putem natečaja potražiti opskrbnika s takovim ugovorom, da će on biti naš namještenik i mi gospodari u svojoj kući. Na koncu dužnost mi je spomenuti još dva novija dugodaja. Na poziv našeg društva držala se 7. o. mj. u hotelu »Esplanade« konferencija delegata planinarskih društava u našoj državi, da odredi odnošaj planinarskih društava prema novooosnovanom »Jugoslavenskom Touring Klubu« sa sjedištem u Beogradu i da vijeća o osnutku saveza plan. društava u kraljevini SHS. Na toj konferenciji stvorene su dvije rezolucije, koje su priopćene u javnim glasilima. U prvoj delegati primaju do znanja izjavu potpredsjednika JTK g. dra Žižeka, da se u tekstu pravila JTK pod riječima »savezi ili društva za unapređenje turizma« ne razumijevaju postojeće planinarske organizacije, a u ime svojih društava izjavljuju, da će podupirati na ravno-pravnoj nozi u svom djelokrugu nastojanja i rad JTK, dok nad sobom ne priznaju drugi organ, doli onaj, koji proizlazi njihovom voljom iz njih samih. — Druga se rezolucija tiče planinarskog saveza i izabran je odbor od petorice u ime HPD-a gg. J. Pasarić, dr. Z. Prebeg, za SPD g. M. Hrovatin, za Sr. PD delegat g. D. Paulić, za Bos. Herc. društva g. Antun Južnić, koji će na bazi pravila o savezu planinarskih društava, predloženih od HPD-a god. 1922. s nadopunama SPD-a od iste

godine sastaviti u roku od mjesec dana nacrt pravila za Planinarski savez SHS i dostaviti ih pojedinim planinarskim društvima. Nakon dva mjeseca ova imaju da definitivno odrede svoj odnosa prema savezu i da u svojim glavnim skupštinama u slučaju prihvata izaberu po brojčanom zaključku članova delegate za konstituirajući kongres saveza, koji će se održati dne 6. rujna o. g. u Zagrebu. U savezu s time možemo javiti, da su naši delegati već sastavili nacrt pravila o savezu, koji je sada odaslan drugim članovima spomenutog odbora petorice na proučavanje. Ako svi prihvate pravila, imaju se ova dostaviti pojedinim društvima, dakle i našemu, koje će prema predlogu upravnog odbora o njima vijećati i stvoriti zaključak na svojoj glavnoj skupštini i eventualno izabrati delegate za savezni kongres. Prema zaključku konferencije sjedište saveza prve godine ima da bude u Zagrebu.

Naše je društvo pozvano na sudjelovanje na sportskoj izložbi, što se početkom jeseni priređuje u Zagrebačkom zboru. Upravni je odbor pristao na to pod uvjetom, da se HPD-u na izložbi pred poseban prostor, u kojem bi bila središnjica zastupana zajedno sa svojim podružnicama, kojih bi se izložci označili posebnim napisima, ali bi se sporazumno s izložbenim odborom središnjice odabrali i uredili. Tim povodom čest mi je u ime upravnog odbora središnjice pozvati društvene članove, da idu izložbenom odboru na ruku slijekama i drugim planin. predmetima, kako bi hrvatsko planinarstvo bilo na toj izložbi što bolje i dostojnije zastupano. Ove godine prema pravilima istupaju iz odbora gg.: A. Goglia, dr. A. Kuhar, Josip Pasarić, Drag. Müller, Drag. Rant, te se njihova mjesta imaju popuniti izborom. Usto se prema pravilima obnavlja i nadzorni odbor. Završujući ovo izvješće oprštam se od članova ujedno kao društveni tajnik, jer sam preopterećen zvaničnim radom, te mi nije moguće da dalje vršim tajničke poslove, koji iz dana u dan postaju veći i opsežniji. Zahvaljujući svima, koji su mi pomagali u vršenju tog društvenog posla, povjerenog mi prije godinu dana, a odboru i glavnoj skupštini zadajem svoju riječ, da će i nadalje prema svojim silama raditi oko napretka HPD-a, koje mi kao i svima Vama leži na srcu.

Na izvještaju tajnikov ustaje član g. B. Gušić i pita odbor, što je učinjeno s rezolucijama, stvorenim na planinarskom kongresu prigodom proslave 50 godišnjice HPD-a? — Na taj upit odgovara potpredsjednik J. Pasarić, da su sve rezolucije, kao i tok raspravā priopćene u jubilarnom broju »Hrvatskog Planinara« i kao takove sve zajedno poslane ministarstvu trgovine i industrije prema želji oblasnog izaslanika na kongres;

a što se tiče promjene pravila i reorganizacije društva, odbor je jasno razložio svoje stanovište u tajnikovu izvještu. O ovom se predmetu na kongresu čulo više razrožnih mnijenja, a odbor drži, da je za sada najbolje nastaviti rad u duhu evolucije, a ne revolucije, kako su predlagali neki govornici, koji hoće porušiti sadanju organizaciju i iz temelja graditi novu. (Živo odobravanje.) Na upit predsjednikov, skupština prima odgovor na znanje s odobravanjem.

Nato je tajnikovo izvješće primljeno s odobravanjem.

Blagajnik Bela Berger čita blagajnički izvještaj i ističe redom pojedine stavke. (Vidi tabele.)

Blagajnikov se izvještaj prima jednoglasno na znanje.

U ime nadzornog odbora čita g. M. Bothe izvještaj nadzornog odbora, da je sve ispitalo i u redu pronašao, pa predlaže odrešnicu blagajniku, upravnom i nadzornom odboru, što se jednoglasno prima.

Na to blagajnik predlaže skupštini ovaj proračun za god. 1925/26.:

Proračun primljen je jednoglasno.

Blagajnik iznosi nato u ime upravnog odbora ovaj predlog:

Postepeni i brzi razvitak našega planinarstva, sve veći porast članova i podružnica, česti pohod naših planinara u naše planine u sve većim skupinama, sve nas to nuka, da pomišljamo na izgradnju potrebnih planinarskih kuća i skloništa. Ako hoćemo da naš dživilj ali to ljepši Velebit i prekrasni Gorski kotar otvorimo planinarskom posjećivanju, moramo na njima podići niz planinarskih zakloništa, u kojima će planinar nalaziti utočište pred olujom i nepogodama vremena i odmorište poslije napornih uspona.

Stoga vam predlažem, da od godine 1926. uvedemo društveni porez od Din. 5.— godišnje po članu i to izričito za gradnju plan. kuća i skloništa, pa vas molim, da taj moj predlog odobrite, kako bi što intenzivnije mogli graditi. Samo ovako će biti moguće svake godine po koju kuću staviti pod krov i udovoljiti davnim našim željama.

Za nove bi članove ta uredba još ove godine stupila na snagu. Ako bi podružnice prihvatile taj noš predlog, ubrani porez ostao bi kod podružnica, nu lih za gradnju plan. kuća i skloništa.

Predlog bi glasio: Na predlog upravnog odbora HPD sred. u Zagrebu zaključuje glavna skupština od 25. VI. 1925.: Svaki član HPD sred. u Zagrebu, kod godišnje članarine uplaćuje D 5.— kao društveni porez isključivo za gradnju plan. kuća i skloništa, o čem mu se izdaje posebna po-

TVOREVINE SIGA U DONJOJ BARAČEVOJ PEĆINI.

FOTO: J. POLJAK.

Imovina

Račun razmjere

Dugovina

	Din	p	Din	p		Din	p	Din	p
I. Raspoloživa sredstva			10962	25	I. Jamčevina M. Korlin Zagreb			1282	01
U blagajni									
II. Dužnici			122251	37	II. Vjerovnici			57841	78
Tek. rač. kod I. hrv. šted. Zagrebu	880				Hrvatski planinarski dom	57245	25		
Račun kod Pošt. ček. zavoda					Hrv. plan. društvo podr. Fužine	596	53		
Zagreb	875	85							
Račun kod Pošt. ček. zavoda					III. Imovina			156924	20
Budiměsta	1	—			Donos imovine iz god. 1923.	66385	26		
Grad. šted. Zagreb ul. br. 23076	5144	42			Porast " u " 1924.	90538	94		
" " " " 23579	1863	29							
" " " " 23526	48352	75							
" " " " 7885	671	11							
Hrv. šted. Ravna Gora " " 344	596	53							
Polog kod Hrv. eskomp. banke	1282	02							
Vrijednosni papir	11813	50							
Nakladna zadruga hrv. planinara	50770	90							
			6	—					
III. Nekretnine									
Planinarska kuća na Sljemenu	1	—							
" " " Rišnjaku	1	—							
" " " Alanu	1	—							
Paviljon na Kraljičnom zdencu	1	—							
Društvena piramida na Sljemenu	1	—							
" " " Plješivici	1	—							
			12669	—					
IV. Pokretnine									
Naštar plan. kuće na Sljemenu	1	—							
" " " Prekrižju	1	—							
Znakovi poslovnice	1	—							
" jubilarni	2672	50							
Društvena knjižnica	5743	50							
Knjige, vodiči i razglednice	3148	—							
	1102	—							
			70159	37					
V. Investicije									
Nadogradnja plan. kuće na Sljemenu			216047	09					
								216047	99

U ZAGREBU, 29. siječnja 1925.

Ispitano i u redu pronađeno.

Predsjednik:

Dr. Ivan Krajač v. r.

Nadzorni odbor:

V. Zrnc v. r. Milan Čermak v. r.
Mirko Bothe v. r.

Blagajnik:

Bela Berger v. r.

U ZAGREBU, 22. lipnja 1925.

Proračun za god. 1925./6.

	Din	p	Din	p		Din	p	Din	p
Gotovina	895		895	—	Plaće namještenika	45600	—		
Gradska štedionica			182603	58	Stanarina	25200	—		
uložak broj 7885	671	11			Ogrijev i rasvjeta	3000	—		
" " 24328	38435	—			Poslovne potrepštine	3000	—		
" " 24650	35000	—			Organizacija	5000	—		
" " 24651	40000	—			Predavanja	5000	—		
" " 23526	48352	75			Označivanje puteva	2000	—		
" " 24505	15000	—			Putokazi, ploče	2000	—		
" " 23076	5144	72			Nadogradnja Sljeme	200000	—		
Nakladna zadruga	57245	25	57245	25	Uređaj	50000	—		
Ček, ured			1696	53	Popravak plan. kuće Smrekovac	5000	—		
Prihodi			290500	—	" " Sv. Jakob	10000	—		
Od članarine 4500 po 25	112500	—			Najamnine šumarskih i priv.				
" prirasta član. 1000 .	25000	—			kuća u plan. svrhe	2000	—		
" utem. 10 po 250 .	15000	—			Diapozitivi	5000	—		
" 1/3 član. podružnica .	2500	—			Hrvatski planinarski dom . . .	57245	25		
" noćarine Sljeme . . .	16000	—			Gradevna djelatnost	50000	—		
" dohotka kuće	30000	—			Izvanredni izdaci	7895	11		
" znakova	30000	—			Pričuva	50000	—		
" zabave	2500	—			Propaganda za dom	5000	—	532940	36
" darova	10000	—							
" pristup na piramidu .	5000	—							
" kamata	2000	—							
" doprinosa za grad. plan.	10000	—							
" kuća i skloništa . . .	30000	—							
			532940	36					

Predsjednik :

Dr. Ivan Krajač v. r.

Blagajnik :

Bela Berger v. r.

tvrda. Taj se porez počinje ubirati poslije ove glavne skupštine.

Predsjednik dr. I. Krajač poziva podružnice, da izjave, slažu li se s tim predlogom.

Delegat podružnice »Sljeme« g. Jakšić veli, da će podružnice same u svom djelokrugu o tome stvoriti zaključak.

Predsjednik prekida skupštinu na 10 minuta radi dogovora za izbor petorice odbornika.

Nakon odmora predsjednik pozdravlja izaslanika Turistovskog kluba »Skale« iz Ljubljane i »Prijatelja Prirode« iz Zagreba.

Član g. Wodwařka predlaže, da se izaberu per acclamationem ovi odbornici: J. Pasarić, M. Bothe, dr. F. Jurčić, K. Egi i Dragutin Müller; u nadzorni odbor: M. Čermak, Stjepan Jerković i V. Zrnc.

Član g. Singer predlaže ovu listinu: Pasarić Josip, gimn. ravnatelj, Egi Konrad, bankovni činovnik, Paulić Dragutin, bankovni činovnik, Mandl Maksim, abs. phil., Frič Ivan, posjednik; revizori: Bothe Mirko, Kosak Dragutin, i traži, da se po § 6. pravila glasuje pismeno.

Taj zahtjev stavlja i delegat dr. Ištvanović i veli, da glasanje može biti samo pismeno, a ne per acclamationem.

Potpredsjednik g. J. Pasarić odgovara, da se je taj način glasanja t. j. per acclamationem prakticirao već 20 godina, ali stavlja upit na skupštinu, na koji način želi, da se glasuje, na što g. Singer odgovara, da je za pismeno glasanje. Predsjednik dr. Krajač ustaje i poziva prisutne delegate podružnica, da se izjave, za čiji su predlog, da li za predlog g. Wodwařke ili g. Singera, našto sví osim delegata podružnice »Sljeme« izjavljuju, da su za predlog g. Wodwařke. Dr. Krajač daje riječ dru. Prebegu, koji izjavljuje, da glavna skupština može odlučiti glasovanje i dizanjem ruku, pošto pismeno biranje iziskuje mnogo vremena.

Javlja se g. dr. Ištvanović i moli, da već jedanput prestane natezanje između Središnjice i podružnice »Sljeme«, jer da će biti puni stupci novina o nama, te predlaže, da zajedničkim silama poradimo na ostvarenju našeg programa, a on da je ustao samo na obranu društvenih pravila. Njegov je konkretan predlog, da se listine predaju predsjedništvu i da se za svaku listinu glasuje posebno sa pročelnikom dotične liste.

Ustaje dr. Krajač i daje do znanja skupštini, da su dvije liste i to: a) g. Wodwařke i b) g. Singera, te stavlja predlog za glasanje dizanjem ruku, što skupština jednoglasno prima.

Izabrana su u odbor slijedeća gospoda: Josip Pasarić, Dragutin Müller, Mirko Bothe, Konrad Egi, Dr. Filip Jurčić; nadzorni odbor: Milan Čermak, Stjepan Jerković, Večeslav Zrnc.

Prelazi se na eventualije.

Ustaje g. Loidl i izjavljuje, da je sa osobitom pažnjom saslušao govor g. predsjednika, koji je pun nada u sve bolji razvitak planinarstva, i da uz bok g. predsjedniku stoji neumorni član g. Pasarić, i izriče im hvalu za njihov dugogodišnji požrtvovni rad, te ujedno pozdravlja novo izabrane odbornike i kliče im: Živili!

Uzima riječ g. dr. Čupović, delegat podružnice »Sljeme« i veli, da se »Sljeme« ne smije shvaćati, kao neke separatiste, jer »Sljeme« smatra, da su podružnice HPD i njihova matica jedno tijelo i da medju njima ne smije biti razlike, već da medju njima mora vladati sloga i uzajamna ljubav. Osvrće se na zadnju proslavu otvorenja Pasarićeva puta, gdje je dičnog starinu i starog planinara pozdravio u ime »Sljemena« pa opekuje riječi: da planinari, kao prijatelji Prirode vole svoje gore i svoju zemlju, a tko voli svoje gore, da ne može biti zao čovjek.

Apelira na sve prisutne, da stave na stranu sve razmire, ako ih ima, pa da zasukaju rukave i zajednički da porade, da se barijak hrvatskog planinarstva visoko uzdigne te da tako pokažemo ne samo našoj domovini nego i cijelom svijetu, da smo kulturna nacija, da umijemo raditi kao svinjski ljudi na diku našem društvu, našem narodu i državi.

Zahvaljuje predsjedniku središnjice dru. Krajaču za njegov neumorni rad oko proširenja planinarstva i što se kao parlamentarac toliko zauzimao za HPD a i ostalim članovima koji su doprinijeli razvoju HPD-a. Pozdravlja na koncu sve članstvo sa: Živili! na što ga skupština pozdravlja burnim pljeskom.

Ustaje g. predsjednik dr. Krajač te moli sve prisutne, da žive pravim planinarskim duhom, da su svi planinari svoji ljudi, da svi oni, koji ljube planine, ljube planine i njih, te na koncu apelira na skupštinu da zaboravi na ove male današnje trzavice, te da zajedničkim silama porade svi za dobrobit planinarstva.

G. predsjednik dr. Krajač zahvaljuje gg. dru Čupoviću i g. Loidlu na njihovim lijepim govorima, zahvaljuje podružnicama i članstvu na brojnom odzivu, te ih moli, da porade u slozi i jedinstvu za naše planinarstvo, bodri ih na marljivi rad, te na koncu kliče svima: Živili!

Zakonska osnova

„o zaštiti Plitvičkih Jezera i okolice“.

Piše: Dr. Marko Eisenhuth,

tajnik Društva za uredjenje i poljepšanje Plitvičkih Jezera i okolice u Zagrebu.

I.

Obrazloženje.

U bivšem povremenom tiskopisu »Hrvatski Pokret« od 26. aprila 1914. god. broj 113. odštampana je bila notica pod naslovom »Plitvička Jezera u opasnosti« u kojoj se notici kaže, da su odlični njemačko-francuski kapitaliste zatražili dozvolu za gradnju električne centrale na Plitvičkim Jezerima, te da su vještaci obavili nužna mjerenja i izjavili, da jezera neće ni u kojem pogledu trpjeti štete nego naprotiv, da će se čitavi siromašni kraj pridići i pučanstvu pružiti stalna zarada u industrijskim preduzećima.

Sva ondašnja štampa komentirala je na svoj način tu podijelenu predkoncesiju, za koju se u skoro vrijeme imala voditi vodopravna rasprava i upozorila je našu javnost, da bi se imalo paziti, da se koncesija ne dade lakoumno na uštrb prirodnih ljepota Plitvica, a naše društvo za uredjenje i poljepšanje Plitvičkih Jezera da je zvano, poduzeti nužne korake, kako se nebi dopustilo na volju ondašnjih odlučujućih faktora u Budapešti, da se jednim potezom pera uništi ono, što je naš ponos u nizu prirodnih ljepota, a to su svakako divna prirodna tvorevina »Plitvička jezera«.

Povodom te novinske kampanje protiv tog anonimnog konsorcijaiza kojega su se krili po svoj prilici i peštanski kapitaliste podnio sam u svojstvu člana rečenog našeg društva glavnoj skupštini, koja se imala obdržavati 7. maja 1914., predlog, da se zamoli tadašnja kr. zemaljska vlada u Zagrebu, da bi podnijela hrv. saboru zakon o očuvanju krasota Plitvičkih Jezera i okolice.

Moj je predlog na skupštini društva za uređenje i poljepšanje Plitvičkih Jezera jednoglasno bio prihvaćen, te mi je bila povjerena zadaća, da izradim memorandum na hrv. sabor. Međutim je u jeseni buknuo svjetski rat, pa je to pitamje ostalo neriješeno, a memorandum stavljen valjda ad acta, gdje u prašini sniva blaženi san »O ljepotama Plitvičkih Jezera i o zaštiti njihovo!«

Nakon rata stalo je naše društvo intenzivnije da radi u tom prekrasnom ličkom kraju, pa je državnom pripomoći postiglo u pogledu uredjenja i podizanja Plitvica zamjernih rezultata tako, da

ga danas možemo proglašiti nacionalno-kulturnim parkom.

Opće je poznata činjenica, da su kulturni narodi već davno shvatili potrebu, da se zaštite prirodne krasote, pa se u tom njihovom nastojanju zreali visoki stepen njihove kulture, koja nastoji, da sačuva ljepotu prirode od uništenja.

Naša država obiluje mnogim prirodnim krasotama, koje bi valjalo uzeti pod zaštitu, da se uzdrže prirodne ljepote u njihovom naravnom stavu, zabranom svih onih radnja, kojima bi se te prirodne ljepote uništile ili nagrdile.

Napredne su države u gornjem pravcu stvorile niz ustanova, kojima se zaštuju prirodne ljepote, pa će spomenuti one države, koje slijede t. zv. rezervatnu politiku, koja ide zatim, da se cijeli veliki kompleksi proglaše zaštitnim područjem uz devizu: *noli me tangere!*

Švicarska. U Švicarskoj se osnovalo društvo 1905. godine pod naslovom »Naturschutzkommision« i to po centralnom komitetu švicarskog društva za unapredjenje i uzdržavanje prirodnih krasota sa svrhom, da se prirodni spomenici, koji su svjedoci različitih faza u razvoju počam od ledenog doba, sačuvaju od uništenja. Organizacija ovoga društva provedena je upravo savršeno pa iz izvještaja, koji je izdao švicarski savez za zaštitu prirode 1911.—1912. godine proizilazi, da postoji više sekcija kao na pr. Sekcija za geološku zaštitu, koja imade na brizi prirodne spomenike iz glacialne dobe, ovdje valja spomenuti eratski »Pierre des Marmette« kod Monthey-a, koji je kamenniti blok dospio za vrijeme ledenog doba sa Mont Blanca, spuznuv se do ruba obronka i тамо se zadržao. Vlasnik zemljišta htio je ovu pećinu da upotrebi za klesarski obrt, ali je još pravodobno općinski predsjednik općine Monthey, Delacoste, koji je vrlo zaslужan čuvar prirodnih ljepota, stazio predlog pomenutoj sekciji, da tu pećinu odkupi s dijelom zemljišta, koji je predlog prihvaćen, pa je sekcija taj dio zemljišta kupila, sagradila na pećini ljestvu kućicu, odakle je prekrasan izgled na dolinu Manthey. Ovakovih pećinastih blokova imade u Švicarskoj veoma mnogo kao što su eratska Block grupa, Veliki Fluh u Steinhofu, Kilchli Fluh i t. d.

»Orološka sekcija« bavi se naročito zasnova-
nim projektima o gradnjama željeznica, te stavlja

svoje primjetbe i pritužbe glede zasnovanih željezničkih gradnja, u koliko bi se istima uništile prirodne ljepote dotičnoga kraja. Ova je sekcija uložila odlučan protest proti gradnji brdske željeznice na vršak Diablerets, jer kako se veli u izvještaju, načinom te gradnje nagrdila bi se prirodna ljepota!

Hidrološka sekcija, čuva ljepotu vodopada jezera i voda tekućica protiv svakog tehničkog preduzeća, koje bi svojim tehničkim napravama iznakanizili krasotu divlje prirode. Ova sekcija nastoji, da se sve prepreke, koje bi bitno utjecale u promjeni toka tekućica i vodopada odstrane i da ne nastaju vododerine.

Botanička sekcija, bavi se zaštitom bilja u svim kantonima, a naročito u kantonu Basel, Bern, Freiburg i Waadt. Ova sekcija izdaje propise u svrhu zaštite flore pa valja da spomenem, kako se pojedini eksemplari čuvaju od propasti, tako se čuva *Abies excelsa* u Dürsrüttiwald, nadalje *Clematis* reservata kod Ilanza, te *Taxus baccata* kod Gertlera itd.

Zoološka sekcija, zaštićuje faunu zakonom »Bundesgesetz für Jagd und Vogelschutz« kojim zakonom je naročito zaštićeno područje t. zv. Ornitoloski rezervat, u kojem području je ograničen lov na pr. kod sv. Jakova u Birsu. Svaki prekršaj toga zakona kažnjava se vrlo teško.

Švicarski Nacionalni park: Komisija za zaštitu prirode sklopila je zakupni ugovor sa pojedinim općinama na 99. godina i to u području kantona Graubingen, koje područje je prozvano »Gross-Reservation« (veliko zaštitno područje). Zakupni je ugovor uvjetovan onamo, ako kroz 25 godina nebi rečena komisija uspjela sa uredjenjem tog nacionalnog parka, imade da povrati cijelo područje općinama u posjed. U tom nacionalnom parku strogo su zabranjene sve radnje, pa svaki, koji bi želio da izvede bilo kakvu gradnju, imade da zatraži dozvolu i od rečene komisije inače ga stigne osjetljiva kazan.

Prema izvještaju iz 1923. godine, razvilo se vrlo intenzivno poslovanje ove komisije, pa je sekretarijat u ovoj poslovnoj godini izdao preko 38.324 tiskanica i brošura. Osim toga izdao je sekretarijat u propagandnu svrhu mnoge diapositive te stvorio čitavu zbirku iz tog zaštitnog područja »Gross-Reservation«, a naročito iz ugrozenih objekata prirodnih spomenika. Područje ovog nacionalnog parka čuvano je od vrhovne carinske direkcije naročito protiv zvjerokradica. U pogledu zaštite jezera Sempach, Siller i Burg poduzela je komisija nužne korake kod nadležnih faktora protiv eksploracije vodenih snaga, gradnjom električnih naprava pa se za slučaj podizanja

takvih naprava imadu da saslušaju vještaci glede zaštite prirodnih osebina.

Sjedinjene američke države. Vlada tih država stvorila je zaključak 1872. godine, kojim se jedan veliki teritorij, velik od prilike kao naša Dalmacija, proglašuje javnim nacionalnim parkom i počlanja narodu kao oporavilište. To je znameniti i opće poznati Yellowstone Park, koji obiluje silnim šumama, vodopadima te vrućim vrelima i vodo-skocima Geysirima, koji iskaću do visine od 60 m. Tlo je ovih Geysira sasma bijelo, a u jarugama se predivo cakli azurno-modra boja. Prekrasni su vodopadi, a veličanstven je vodopad Red-Rock, koji je naličan ponešto na naš Galovac nu naravno, taj Red-Rock je mnogo veći i veličanstveniji.

Vrijedno je da spomenem Kalifornijski Sequoia-National-Park, koji je znamenit sa svojom prašumom, u kojoj su pretežita ogromna Mamut stabla, visoka do 100 m. a tolikim objamom, da se kroz takvo stablo može izdubsti tunel, kroz koji se mogu provesti teretna kola.

U državici Washington nalazi se Mount Rainier National Park, u kojem se zaštićuju ledenjaci, arktičko bilje te životinje. Poznati su još General Grand National Park te Yosemite Park, koji su takodjer zaokruženi velebnim ledenjacima, dočim je Glacier National Park velik oko 2000 km. u kojem se nalaze 250 jezera i 25 ledenjaka. Arizona National Park sastoji se iz okamenjene prehistoricke šume, a National Zoological Park u Kolumbiji znamenit je po svome krateru Lake.

Svi sada navedeni nacionalni parkovi stoje pod zaštitom zakona (Bill) pa se prestupci tog zakona strogo kazne.

Francuska. Francusko je zakonodavstvo stavilo pod zaštitu velike kompleksne zemljišta, proglašivši ih nacionalnim parkovima, u kojima je svako oštećivanje i uništavanje prirode strogo zabranjeno. Treba da spomenem prekrasan nacionalan park Pelvoux te Fontainebleau, koji su pod osobitom zaštitom lokalnih komisija kao i pod oblasnim nadzorom.

Njemačka. Naturschutz strogo je provadjan, pa su si razne komisije za zaštitu stavile za lomljkur ove značajne riječi: »Zaštita prirode ne provodi se za uništenje, nego za uzdržavanje prirodnih osebina«. Kao u drugim zemljama, tako je i u Njemačkoj provedena i uzakonjena zaštita Natur-Parkova.

Danska proglašila je takodjer veće komplekse za zaštitno područje t. zv. »Reservat-Complex«, pa se svaki prestupak strogo kazni.

Engleska proglašila je 12 područja, koja su stavljeni pod zakonsku zaštitu, pa valja da spo-

menem znameniti nacionalni park Burnham-Beeches, te oko 2000 ha veliki Epping-Forest.

Švedska. Zakonom od 1. 1. 1910. za zaštitu zavičaja ili kako Nijemci zovu »Heimatschutzgesetz«, stavljeno je 14 nacionalnih parkova pod zaštitu, a sve to na državnom teritoriju.

Belgija. Zakonom od 1925. godine ustanovljeno je područje u belgijskom Kongu i proglašeno je Albert National Park, te se ovaj prostrani park proteže između jezera Kim i Uganda u sjeveroistočnom dijelu Konga.

Baš ovih dana donijele su novine jedan članak pod naslovom: »Zaštita životinja u Africi«. Nacionalni prak u Transvaalu. U južnoafričkom se parlamentu radi sada na donošenju zakona o osnivanju velikoga nacionalnoga parka. Transvaal, gdje će se ustanoviti prvi nacionalni park, bit će prva afrička država koja će da uspostavi zaštitu životinja i divljači. Park bi se imao podići u posebno rezerviranom kotaru i bit će smatran svetinjom, gdje će biti najstrožije zabranjeno lovlijenje, pucanje, gonjenje i svako drugo tamanjenje životinja. Park će se prostirati na grandijoznom teritoriju, od Krokodilske rijeke na jugu do rijeke Limpopo na sjeveru na granici južne Rodezije. Kroz park će proticati rijeke Sabi i Olifant. Sam je kraj vrlo pogodan za kultiviranje najrazličitijih vrsti životinja. Tamo se nalaze vrlo rijetki egzemplari crnih i bijelih rinocerosa (nosoroga), a ima i veliki broj vodenih konja, dok je broj žirafa nešto spao. Osim toga se nalazi tamo veliki broj bivila, zebra, divljih svinja, antilopa, a i zvjeradi kao na pr. lavova, leoparda, šakalja, hijena i drugih. Misli se da će sve životinje u tom parku izgubiti plašljivost pred čovjekom i da će se u neku ruku same po sebi pripitomiti. U južnom dijelu ovoga područja moglo se to već donekle i zapaziti, kako se uvjerio i engleski priestolonaslednik prigodom svojeg nedavnog puta kroz Afriku. Vremenom bi se u tome ogromnom parku uveo automobilski promet. Kao što je to već u američkom nacionalnom parku. Ako se ovaj plan bude zaista oživotvorio, park će predstavljati ogromni zoološki vrt u kojem će se životinje u prirodi posve slobodno kretati.

Iz gore navedenog razabiremo, da se napredne države u velike staraju oko čuvanja prirodnih ljepota i osebina, pa zahvaćaju svojim državnim autoritetom u velike komplekse zemljišta, koja su obdarena prirodnim ljepotama, stavljući ih pod moćnu zaštitu, a prepuštajući ih neposrednoj skrbi raznim privatnim komisijama, koje opet daju državnoj vlasti inicijativu u pogledu zaštite i usavršivanja divlje prirode.

Nama se namiće dužnost, da mi takodjer štimimo naše prirodne ljepote, koje treba, da se

uzdrže u svojoj prirodnoj sastojini, a koja prirodna krasota je usredotočena u prekrasnim našim Plitvičkim Jezerima, gdje valja bezuvjetno preprečiti neracionalno eksploataisanje vodopada i tekućica, pa valja već jednom pristupiti racionalnome radu oko uljepšavanja divlje prirode uz osobitu pažnju na tamošnji divlji karakter ondanskih šuma, što se jedino može postići osnutkom jednog nacionalnog parka, u kome se imade rigorozno provesti zaštita rijeka, jezera i vodopada. Napose imade se posvetiti briga oko faune i flore, u koju svrhu se imadu Plitvička jezera proglašiti nacionalnim parkom sa reservatnim širim i užim područjem.

Prije, nego li sam konačno redigirao zakonsku osnovu o zaštiti Plitvičkih Jezera, potaklo je naše društvo jednu anketu, koju je sazvao tadašnji Ministar Šuma i Rudnika g. Ivo Kovačević, a obdržavala se dne 25. maja 1920. godine, na kojoj su pretresena bila sva pitanja, koja će utjecati na pridignuće Plitvičkih Jezera kao modernog nacionalnog parka.

Pitanja, kojima se bavila anketa bila su ova: 1. stvaranje jedne kolonije na Plitvicama, 2. saobraćajne prilike (željeznički spoj Vrhovine preko Plitvica za Bihać te jedna transverzalna željeznica Bihać—Otočac—Senj), 3. gradnja jedne hidro-električne centrale na donjim jezerima, 4. sastav jedne regulatorne osnove i konačno 5. sastav osnove zakona o zaštiti jezera.

Do ostvarenja tih tačaka nije došlo, pa se opet obrazovala jedna komisija, koja je na licu mjesta imala da ispita mogućnost provedbe gore navedenog programa, te je dne 27. aprila 1921. na licu mjesta nakon svestranog ispitivanja ondanskih prilika napisan vrlo opsežan zapisnik iz kojega vadim najbitnije momente: Uredovanje je vodio inspektor Voda za Hrv. i Slav. ing. prof. V. Setinski, te je obrazložio svrhu toga uredovanja spomenuvši, da Plitvička Jezera, kao izvanredna prirodna ljepota imadu neprocjenjivu općenitu vrijednost, pak se stoga moraju u svojoj ljepoti uzdržati i sačuvati. Da se ta svrha postigne, potreban je niz propisa, koji bi se svi morali skupiti u jednom zakonu, koji bi se mogao nazvati Plitvički zakon. Taj bi zakon imao da zadrži ustanove o čuvanju vode i za upotrebu vode Plitvičkih Jezera i njihovih pritoka; ustanove o zaštiti šuma oko Plitvičkih Jezera; ustanove o gradjevnoj osnovi i gradjevnom redu za Plitvička Jezera; ustanove o prodaji erarnih parcela; ustanove o eksproprijaciji privatnih zemljišta na Plitvicama; ustanove o uzgoju riba i raka, te o gospodarenju njihovom; ustanove glede lomljenja kamena i sedre.. Ova komisija bavila se poglavito usta-

novljenjem rezervatnog područja nadalje, koje radnje bi se imale bezuvjetno zabraniti obzirom na postojeće pilane, da se jezera ne pretvori tečajem vremena u tresetišta i da se ne zagađuje naravan pritok riječica, koje stvaraju jezera. Gledе šumskog gospodarenja pripomenuti mi je, da je komisija stvorila u principu zaključak, da bi se u izravnom oborinskom području i nalo vodi konservativniji način šumskog gospodarstva, kakav je običaj u naravnim perivojima i parkovima, dočim u neizravnom oborinskom području imalo bi se postupati sa šumama prema propisima za zaštitne šume.

U pogledu novog gradjevnog reda komisija je bila mnijenja, da se nikakovom gradnjom ili napravama nebi smjelo prouzročiti onečišćenje jezerskih voda i pritoka, na što bi se imalo osobito paziti kod podizanja novih pilana izvan rezervatnog užeg i šireg područja.

Spomenuti mi je, da postoji jedna naredba od 17. IV. 1899. godine broj 16.403., o gradjevnom redu za okolicu Plitvičkih Jezera između sela Ljeskovca i Plitvice (vidi zbornik 1899. br. 41. komad VIII., str. 489.) nu taj je gradjevni red već zastario, pa bi valjalo izdati novi gradjevni red bilo u formi zakona, bilo naredbenim putem.

Ministarstvo Šuma i Rudnika odredilo je prije dvije godine, da ponovno podje jedna komisija pod vodstvom tadašnjeg predstojnika kr. šumarskog odsjeka u Zagrebu B. Kosovića, kao i izaslanika Ministarstva Šuma i Rudnika ing. Borošića na Plitvička Jezera u svrhu pretresa na licu mesta sviju onih pitanja, koja su već zaključena bila po ranijim komisijama. Uredovanje je započelo u Zagrebu jednom predkonferencom sviju interesnata, a slijedećega dana t. j. 3. jula 1923. godine nastavljeno je uredovanje na Plitvicama, pa je nakon dulje i svestrane debate bilo zaključeno, da se prije svega izradi položajni nacrt u širini od 1 km od jezerskih obala, pa je u tu svrhu dat kredit od Ministarstva Šuma i Rudnika od Din. 30.000.— te bi se nakon izradbe tog položajnog nacrta imalo putem javnog natječaja pristupiti detaljnoj izradbi regulatorne kao i gradjevne osnove za izgradnju kolonija vila i penziona. Kod sastava tih osnova kao i kod njenih prosudjivanja imali bi se ponovno upitati za savjet stručnjaci, da se izbjegne eventualnim pogreškama, koji bi se kasnije teško mogle popraviti.

Ovo je historijat, koji je prethodio sastavu predložene zakonske ustanove, koja je nakon stručnjaka preispitanja svestrano pretresena u sjednici našega društva, nakon čega je stvoren zaključak, da se ova zakonska osnova podnese Ministarstvu Šuma i Rudnika na pretres.

Da je ovaj zakon od eminentne važnosti za naša Plitvička Jezera o tome mislim nije potrebno daljnog obrazlaganja, jer kako smo vidjeli, sve kulturne države rješile su pitanje nacionalizovanja prirodnih parkova, stavili ih pod osobitu zaštitu zakona i naredaba, pa je bilo već skrajnje vrijeme, da se i mi trgnemo iz našeg mrvila, te započne akcijom o stvaranju jednog nacionalnoga parka, za koji su Plitvička Jezera upravo kao stvorena, pa se nadam, da će slijediti primjer našeg nastojanja i druga udruženja, koja se bave podizanjem svoga kraja i tako zaštititi prirodne osobine od uništenja i propadanja.

Zakonska osnova

»O zaštiti Plitvičkih Jezera i okolice.«

Član 1.

Plitvička Jezera sa svojim užim i širim zaštitnim područjem proglašuju se »Nacionalnim Parkom«.

Član 2.

Područje se Plitvičkih Jezera dijeli:

- a) na šire zaštitno područje, i
- b) na uže zaštitno područje.

Član 3.

Šire se zaštitno područje proteže od kote 765 na Prošću prema kotama 605, 764, 580, 703 i 608, i teče crtom uz Medjedak prema koti 801, te svršava na krajnjoj sjevernoj koti 555, teče dalje zapadnim pravcem prema koti 658, spuštajući se ravnim pravcem prema koti 977, 874 i završava kod kote 760, kod Čudića.

Član 4.

Uže zaštitno područje proteže se pravcem kote 765 kod Prošća i to južno od Proščanskog jezera, te teče sjevernim pravcem prema koti 705, 764, 785, preko Crnog Vrha, odakle se proteže pravcem iza Hotela Plitvice te Uvalom uz gornji dio Jezera Milanovca i Kaludjerovca, a završuje na sjeveru kote 483 na riječici Korani, 250 m ispod utoka potoka Plitvice u Koranu. Dalje se spušta pravcem od sjevera prema jugu idući pravcem uz selo Plitvice prema koti 617 prolazi Biginom Poljanom na kota 755 prema kota 803 i konačno se spušta na kota 760 kod Čudića i spaja opet sa kotom 765 na Prošću, obuhvatajući pritoke Crne i Bijele Rijeke i Riječice te sva Jezera i Riječicu Koranu do kote 483.

Član 5.

U širem zaštitnom području Plitvičkih Jezera zabranjuju se svi oni čini i djelanja, kojima bi se oslabljivali pritoci za sama Plitvička Jezera. Dovoljuju se gradnje naprava za eksplotiranje vodene snage u industrijalne svrhe samo u takovom opsegu, u kome se time tok tekućica u naravnom njihovom smjeru nebi priješao i korito tekućica zagačivao. Za svaku takvu gradnju valja ishoditi oblasnu dozvolu prema na snazi postojećim propisima gradjevnog reda.

Lomljenje kamena i kopanje sedre dozvoljuje se jedino uz dozvolu nadležne upravne oblasti.

Član 6.

U užem zaštitnom području imadu Plitvička Jezera sa vodopadima i pritocima ostati netaknuta u svojem prirodnom sastavu, te se zabranjuju svi čini i djelanja, kojima bi se njihov naravni sastav krnjio.

Član 7.

U širem i užem zaštitnom području mogu one pilane, koje su osnovane do konca 1924. godine izrabljivati vodenu snagu prema ustanovama dotične dozvoljene isprave, pa su vlasnici i posjednici istih dužni u roku od 6 (šest) mjeseci nakon stupanja ovoga zakona na snagu učiniti sve potrebne naprave, kojima će se uz nesmetani tok vode zaprečiti odticaj odpadaka dotične industrije, naročito pilotine.

Član 8.

Dozvoljuje se izvlastba nekretnina i pokretnina onih objekata, koji su potrebni za uredjenje i poljepšanje Plitvičkih Jezera.

Član 9.

U izravnom oborinskom rezervatnom području Plitvičkih Jezera i njihovih pritoka imade se u svim šumama voditi konservativan način šumskog gospodarstva, kakav je uobičajen u naravnim perivojima i parkovima.

Član 10.

U neizravnom oborinskom rezervatnom području Plitvičkih Jezera imade se u šumama postupati po propisima za zaštitne šume.

Član 11.

U pogledu zaštite riba, raka, školjka i inih vodenih životinja vrijede propisi zakona o ribarenju u slatkim vodama.

Član 12.

Gradnje vila, ljetnikovaca i hotela, te u opće sviju vrsta stanbenih naselaka kao i kupališta, cesta, puteva, vidikovaca u užem i širem zaštitnom području Plitvičkih Jezera imadu se provadljati po gradjevnom redu za Plitvička Jezera i okolicu kao i po regulatornoj osnovi. U koliko nebi do pravosnažnosti ovoga zakona bili takovi pravilnici izdani, dotele vrijede svi dosadašnji propisi.

Član 13.

Prestupke odredaba ovoga zakona kažnjava upravna (policijska) vlast kaznom novčane globe od Din. 500.— do Din. 5000.— koji prestupci zagoduju za 3 mjeseca. Globe teku u korist Društva za uredjenje i poljepšanje Plitvičkih Jezera i okolice sa sjedištem u Zagrebu. Za rasprave i procjenu počinjenih šteta mjerodavne su ustanove poljskoga redarstva, šumskog zakona i zakona o vodnom pravu.

Član 14.

Ovlašćuje se Ministar Šuma i Rudnika, da može u sporazumu sa Ministrom Poljoprivrede i Voda te Ministrom Gradjevina izdati potrebna naredjenja za izvršenje ovoga zakona.

Član 15.

Ovaj zakon stupa u život, kad ga Kralj potpiše, a obveznu snagu dobiva, kad bude obnarodovan u »Služebnim Novinama«.

Preporučujemo Našem Ministru Šuma i Rudnika, da ovaj zakon obnaroduje, svima Ministrima, da se o izvršenju njegovom staraju, vlastima pak zapovjedamo, da po njemu postupaju, a svima i svakome, da mu se pokoravaju.

Broj

. 1925. Beograd.

SADRŽAJ: Dr. I. Krajač: Baraćeve špilje kod Rakovice. — Dr. I. Krajač: Monte Rosa. (Nastavak). — Naše slike. (Str. 117.). — Društvene vijesti. (Str. 117.). — Zakonska osnova. (Str. 132.).

Izdaje »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u nakladi »Nakladne zadruge Hrv. Planinara« u Zagrebu. Odgovorni urednik: prof. dr. Josip Poljak. Tisak: Nadbiskupske tiskare u Zagrebu.